

Branilci

naših

svoboščin

30 let nagrade Saharova

Branilci

naših

svoboščin

© Evropska unija, Evropski parlament, 2017

Fotografije

Enri Canaj/Magnum Photos

Bieke Depoorter/Magnum Photos

Jerôme Sessini/Magnum Photos

Nevša Tavakolian/Magnum Photos

z asistentom Aminom Landoulsijem

Besedilo

Éric Fottorino z asistentko Manon Paulic

Grafično oblikovanje

Hello Dune Lunel

Zahvale

Štipeđisti Saharova: Asma Kaueš, Ameha

Mekonen, Jadranka Miličević

in Samrith Vaing

Za Magnum Photos: Clarisse Bourgeois,

Antoine Kimmerlin, Nikandre Koukoulioti,

Giulietta Palumbo, Claire Saillard in Pauline Sain

Za vsebino te publikacije so odgovorni
izključno avtorji, mnenja, izražena v njej, pa
ne predstavljajo uradnega stališča Evropskega
parlamenta.

Branilci naših svoboščin

30 let nagrade Saharova

Naslednja dvojna stran: **Guy le Querrec**
Nemčija, Berlin, 1989
Mladi praznujejo novo leto na berlinskem zidu.

Kazalo

Predgovor	9
Samrith Vaing	14
Asma Kaueš	48
Ameha Mekonen	82
Jadranka Miličević	114
Branilci naših svoboščin	151
Nagrada Saharova	167
Nagrajenci	168
Vloga Evropskega parlamenta	170

Predgovor

Antonio Tajani,

predsednik Evropskega parlamenta

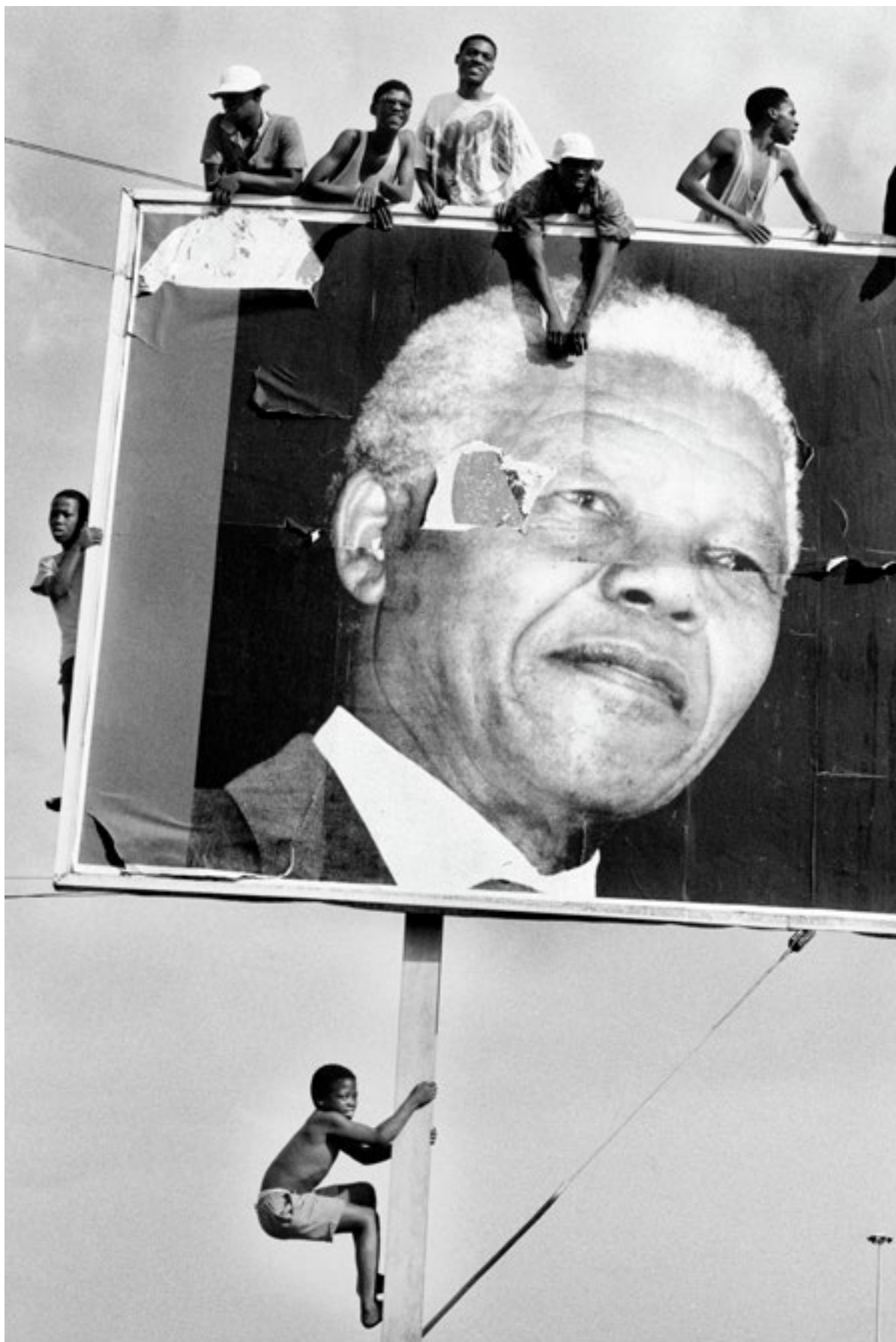
Nagrada Saharova, ki praznuje trideseto obletnico, je danes enako aktualna kot leta 1988, ko so jo prvič podelili Nelsonu Mandeli in Anatoliju Marčenko, saj boj za človekove pravice ostaja ena od prednostnih nalog Evropskega parlamenta. Nagrada Saharova za svobodo misli je prepoznavna pobuda pri našem zavzetanju za človekove pravice nasploh, saj so te srčika naših skupnih vrednot.

Prejeli so jo že številni izjemni posamezniki in sčasoma je postala več kot le vsakoletna slovesnost; prerasla je v forum, po katerem bodo lahko njeni prejemniki širili svoje ideje. Evropski parlament jih namreč vključi v mrežo nagrade Saharova in jih podpira kot ambasadorje, ki širijo duha te pobude. Skupaj z dobitniki smo ustanovili tudi štipendijo Saharova, da bi podprli zagovornike človekovih pravic po vsem svetu.

Ta knjiga je posvečena vsem, ki se podobno kot dobitniki te nagrade borijo za svoje pravice in pravičnejšo družbo ter k temu spodbujajo še druge. Pogumnim štipendistom nagrade

Saharova (ki so le štirje med številnimi), katerih vzorno delo in življenje predstavljamo v tej knjigi, lahko izrazim zgolj občudovanje in podporo. Poleg tega se želim tu zahvaliti uglednemu novinarju in pisatelju Ericu Fottorinu, saj mu je uspelo predstaviti njihove zgodbe, pa tudi sprožiti razmislek z razpravo o človekovih pravicah v svetu. Zahvaljujem se priznanim fotografom Jérômu Sessiniju, Bieke Depoorter, Enriju Canaju in Nevši Tavakolian, ki so s svojimi podobami tem zgodbam vdahnili življenje.

V zadnjih letih se prostor, ki ga zaseda civilna družba, marsikje v svetu bolj in bolj ožja. Organizacije, ki se zavzemajo za temeljne pravice svojih sodržavljanov, so ponekod tarče obtožb, da so tuja agentura, oblasti pa se, da bi jih utišale, zatekajo k ustrahovanju, aretacijam in mučenju. Temeljne pravice so tarča napadov tudi v zahodni družbi in celo znotraj meja Evropske unije. Svetovna teroristična grožnja preti najosnovnejšim svoboščinam naših državljanov, zato se ji moramo odločno

postaviti po robu, vendar pri tem nikakor ne smemo omejevati temeljnih svoboščin.

Nagrada Saharova je bila že trikrat podeljena borcem za demokracijo na Kubi: leta 2010 Guillermu Fariñasu, leta 2005 gibanju Dame v belem in leta 2002 Oswaldu Joséju Payáju Sardiñasu. S poklonom Hu Jii leta 2008 in Wei Jingshengu leta 1996 smo dvakrat opozorili na dolgotrajen in težaven boj za človekove pravice na Kitajskem. Prav tako smo se leta 2012 poklonili delovanju iranskih aktivistov Nasrin Sotudeh in Džafarja Panahija ter leta 2009 ruske nevladne organizacije Memorial.

Svoboda tiska je ogrožena v mnogih državah, kjer skušajo vlade novinarje utišati in jih zatirajo. Evropski parlament je s podelitvijo nagrade Saharova združenju Novinarji brez meja leta 2005, Beloruskemu združenju novinarjev leta 2004 in Oslobođenju leta 1993 izrekel priznanje organizacijam, ki simbolizirajo borbo za neodvisno novinarstvo, hrbtenico demokracije.

Med najbolj ranljivimi žrtvami kršenja človekovih pravic so tudi dandanes ženske. Nagrajenki iz leta 2013 in 2005 Malala Jusafzaj in Hauva Ibrahim zagrizeno branita in zagovarjata pravice žensk, med katere spada tudi možnost izobraževanja. Leta 2016 smo izrazili spoštovanje pogumnima iraškima Jazidinjama Lamiji Adži Bašar in Nadii Murad in leta 2014 kongovskemu zdravniku Denisu Mukwegeju, ki so se uprli grozljivemu nasilju nad ženskami in otroki v konfliktih.

Nagrado Saharova podeljujemo tudi za svobodo misli, najintimnejšo od vseh človekovih pravic. Nekateri nagrajenci, na primer savdski blogger Raif Badavi, so se znašli v zaporu samo zato, ker so izrazili svoje ideje.

V teh treh desetletjih so nam dali nagrajenci Saharova navdihujočo zapuščino. Upam, da bo ta navdih v naslednjih tridesetih letih še mnoge, ki jim ni vseeno, spodbudil k predani borbi za pravičnejši svet, nagrada Saharova pa bo še naprej rasla.

Leva stran: **Ian Berry**
Južna Afrika, Lamontville, 1994
Privrženci Nelsona Mandele v pričakovanju njegovega prihoda v času predsedniških volitev

Naslednja dvojna stran: **Stuart Franklin**
Kitajska, Peking, 1989
Shod na Trgu nebeškega miru, ki so ga nekaj dni pozneje s silo zatrli

Samrith Vaing

Kambodža

avtor Jérôme
Sessini

Samrith Vaing je star 35 let. Predstavi se kot domorodec. Je pripadnik manjšine Bunong, ki je ena od štiriindvajsetih skupnosti v državi. Je tudi ena od največjih in najstarejših, saj njeni pripadniki že več kot dva tisoč let živijo v provinci Mondol Kiri na vzhodu Kambodže, blizu vietnamske meje.

Fotografa Jérôme Sessinija, ki ga je spremljal več dni, sta presenetila absolutni mir te pokrajine in njenih ljudi. Preprostost in pristnost, ki ju vaščani želijo na vsak način ohraniti. „V njihovem pristopu ni nič abstraktnega ali ideološkega,“ pojasni reporter, vaje vojnih območij in skrajnih napetosti. Tu se zdi, da je vse naklonjeno umirjenosti. „Težko je pokazati politično nasilje,“ poudarja. In vendar ga je ob obisku pokrajine Stung Treng občutil. Samrith je želel do vasi v gozdu, vendar so policijske in vojaške sile onemogočile dostop do njih. Z lokalnimi skupnostmi ni bilo moč vzpostaviti stika. Zagovornik človekovih pravic je hotel za vsako ceno na drugo stran, saj je želel obiskovalcu pokazati, s kakšnimi težavami se soočajo te skupnosti, na milost in nemilost prepuščene pohlepu kitajskih družb, ki jih razlaščajo v sodelovanju z vlado. Jérôme Sessini ni želel, da toliko tvega. Nevarnost je bila prevelika.

Kambodža, Preme, julij 2017
Samrith Vaing, zagovornik človekovih pravic in štipendist nagrade Saharova

Situacija je jasna, prav tako njeni izzivi. Tukaj se varovanje osebnih svoboščin prepleta z varovanjem okolja, gozdov, tamkajšnjih prebivalcev, ljudi in živali, kot so opice, ki živijo skupaj z družinami, ali psi, ki se na fotografijah zdijo pravi liki. Ko je fotograf prispel v Kambodžo, je bil Samrith Vaing vesel, da bo lahko teden dni govoril angleško. Da bo lahko izboljšal znanje jezika in učinkoviteje obveščal mednarodne organe in vse, ki jih želi seznaniti s problemi, s katerimi se ukvarja. Kar zaposluje in skrbi tega terenskega aktivista, je vez med človekom in zemljo, ohranjanje naravnega okolja in boj proti podnebnim spremembam. „I go to the ground,“ ponavlja kar naprej, da bi povedal, da deluje kar najbližje ljudem, njihovim težavam in skrbem.

„Še posebej me zanima gozd,“ pravi. „Od vlade pričakujem, da bo ukrepala in nam stala ob strani. Vendar se ne zgodi nič. Prav nasprotno, gozd je izginil. Nekateri aktivisti so bili umorjeni ali so danes v zaporu. Drugi so, prestrašeni zaradi pritiskov, ki so jih doživljali, opustili prizadevanja.“ Samrith Vaing se ne pusti ustra-

Kambodža, provinca Stung Treng
*Krčenje gozdov zaradi intenzivnega izkoriščanja
lesa, širjenja obdelovalnih površin in gradnje
jezov*

Naslednja dvojna stran:

Kambodža, provinca Mondol Kiri
*Največja etnična skupnost v gorskih regijah
Kambodže so Bunongi. V provinci Mondol Kiri naj
bi živeli že približno dva tisoč let.*

hovati. Želi se boriti za svoje in proti vsem krivicam ter pri tem ne želi nikogar pustiti brez pomoči. Rešiti naravo, da bi rešil ljudi.

Zaradi slikovitosti te dežele in prebivalcev gozdov se je Jérôme Sessini odločil, da se odpove uporabi barv. Verjame, da pristnost, ki jo živijo vaščani, terja črno-belo fotografijo. „Da bi prišel do bistva,“ je dejal, „posredoval lepoto podobe in jo osvobodil vsega odvečnega.“ Kot bi želel doseči še bolj neposreden odnos med upodobljenim motivom in osebo, ki ga odkriva. Kaj ga je tako prevzelo v tej Kambodži, ki jo še vedno preganjajo duhovi genocida, ki so ga med letoma 1975 in 1979 zagrešili Rdeči Kmeri? V spominskem muzeju v Phnom Penhu je Jérôme Sessini videl tisoče fotografij žrtev, obrazov, ki so za vedno obmolknili, a so zelo zgovorni. Nedvomno je resnost, ki obdaja njegove slike, črpal tudi iz njihovih izrazov. Na primer na odprti tržnici v Stung Treng, kjer je mlada ženska z odločnim pogledom v dežju prodajala svoje pridelke. Domorodcem tu grozi izgon, vse odkar je kitajsko podjetje začelo gradnjo jezusa. Da bi pripadnike skupnosti Bunong prisilili v odhod, jim lokalne oblasti prepovedujejo dostop do pokritih tržnic. S tem, da jih primorajo ostajati zunaj v slabem vremenu, jim skušajo oslabiti voljo. Vedo, da se jim bodo zaradi slabših razmer znižali tudi dohodki, in upajo, da bodo zaradi tega Bunongi sprejeli predloge centralne vlade in zapustili svoje hiše, se pustili preseliti daleč od doma, daleč od zemlje svojih prednikov, v brezimna domovanja, v kraje brez zgodovine. Programi premestitev so najhujši strah Bunongov, ki živijo

v gozdovih in si želijo le ostati na zemlji, kjer so vedno živeli. Samrith Vaing je na njihovi strani. Ve, da oblastniki nimajo čustev. Klan, ki obvladuje državo, lahko, ne da bi trenil, zravna z zemljo vse, kar stoji na več tisoč hektarih, in ne zanima ga, da so tam cele vasi. Finančne koristi prevladajo nad vsem.

Tu nastopi Samrith prek svoje organizacije Community Development Cambodia (CDC). „Dolgo sem delal v nacionalnem združenju s sedežem v glavnem mestu,“ pravi. „Imeli smo le malo sredstev, zato smo le s težavo potovali. Zdaj sem se vrnil domov, v zelo turistično pokrajino Kratie. Težave tu so vseh vrst. Domorodci se spopadajo z invazijo sladkornega trsa. Kitajska in vietnamska podjetja si prisvojijo zemljišča, uničijo gozdove in nasadijo sladkorni trs. Drugod so težava nasadi kavčukovcev za proizvodnjo kavčuka. Blizu meje z Vietnamom so problem kmetije, ki proizvajajo palmovo olje ter ogrožajo življenje domačinov in jim onemogočajo dostop do naravnih virov.“ Izvor teh hudih nesorazmerij je vladna politika, ki za denar deli dovoljenja tujim podjetjem in brezvestnim vlagateljem omogoča, da se polastijo zemljišč. Zmaguje korupcija, kamboški gozd pa hitro izginja. „Podjetja, ki pridejo sem, pripravijo lažna poročila, češ da njihova dejavnost ne bo vplivala na življenje prebivalcev. Javni organi zamižijo, tuja podjetja pa hitro izkrčijo velike površine gozda. Les gre v prodajo v Vietnam, od tam pa na Kitajsko.“ Fotografije Jérôme Sessinija ne potrebujejo komentarja. Koliko opustošenih, uničenih krajin, kot po potresu! Tla, kjer ni več dreves in rastja, postanejo

nestabilna. Poplave povzročajo nepopisno škodo. Le otroci se veselijo namakanja v morjih, ki v nekaj urah vzniknejo sredi pustinje.

Tem skupnostim, ki jim grozi, da bodo pregnane z domov, prinaša Samrith Vaing ključno orožje: poznavanje svojih pravic. „Če jih ne poznajo, kako naj se branijo?“ Čeprav se izpostavlja nevarnosti, ne okleva, kadar je treba govoriti z mediji ali javno navesti svoje ime. Uporablja družabna omrežja in razširja številne videoposnetke. Ustvaril je tudi svoj kanal YouTube, prek katerega obvešča o svojem delovanju. Vendar je njegov pristop predvsem nesebičen: „Ostajam v ozadju, da bi pomagal domorodcem. Za njimi stojim in jim pomagam graditi obrambo. Moj cilj je ozaveščati, ne pa boriti se proti konkretnim entitetam. Ne kažem s prstom na vlado. Moja strategija ni neposredna kritika, temveč opozarjanje na nedopustna dejanja. Svoje delo osredotočam tudi na globalno segrevanje, saj je tesno povezano z vprašanjem življenjskih razmer. To sem ugotovil, ko sem opazoval razmere v Maleziji. Domorodci se hranijo

z bogastvom iz gozdov: medom in divjačino. Poleg tega nabirajo smolo in gumo. V zameno skrbijo zanje. Ko varujejo gozdove, se globalno segrevanje upočasni. V Kambodži se domorodci borijo, da bi vlada ukrepala in jim zagotovila njihove pravice: dostop do zemljišč in naravnih virov, šole, ceste in bolnišnice. Če se vsa ta pomembna vprašanja ne bodo rešila hkrati, bodo izbruhnili hudi konflikti.“

Samrith svoj žar, energijo in voljo neutrudno prenaša na družine, s katerimi se srečuje in ki jih podpira v boju za njihove pravice. Če se zazremo v poglede, ki jih je v svoj objektiv ujel Jérôme Sessini, lahko v njih beremo mirno odločnost, zmes spokojnosti in trdnosti, ki je zaznamovala fotografa. Ženski obraz pred kitajskim industrijskim kompleksom Rui Feng, ki naj bi si v provinci Preah Vihear nezakonito prilastil 500 hektarov zemlje za zasaditev sladkornega trsa. Obrazi vaščanov iz manjšine Kui v vasi Prame, žensk in otrok, ribičev in šolarjev, ki želijo samo, da se njihovo življenje ne spremeni. Ogled je učna ura o pogumu in vir upanja.

Kambodža, Stung Treng
*Bunonginja prodaja svoje izdelke na obrobju trga
v Stung Trengu.*

Kambodža, provinca Stung Treng
Samrith Vaing (na desni) na obisku pri bunonški družini,
ki jo je vlada preselila. Zaradi izkoriščanja gozdov in
gradnje jezov s strani kitajskih industrijskih skupin
kamboška vlada od avtohtonih skupnosti zahteva, da
zapustijo zemljo svojih prednikov.

Kambodža, provinca Preah Vihear
Cheom Kol živi nasproti kitajskega industrijskega kompleksa Rui Feng. Družine obtožujejo družbo Rui Feng International, da je nezakonito posekala gozd na približno 500 hektarih zemljišča, da bi ustvarila plantažo sladkornega trsa.

Kambodža, provinca Preah Vihear
*Bunonški otrok med plavanjem, potem ko je
močno deževje povzročilo poplave*

Kambodža, provinca Stung Treng.
*Bunonški otrok v taboru, kamor jih je premestila
vlada*

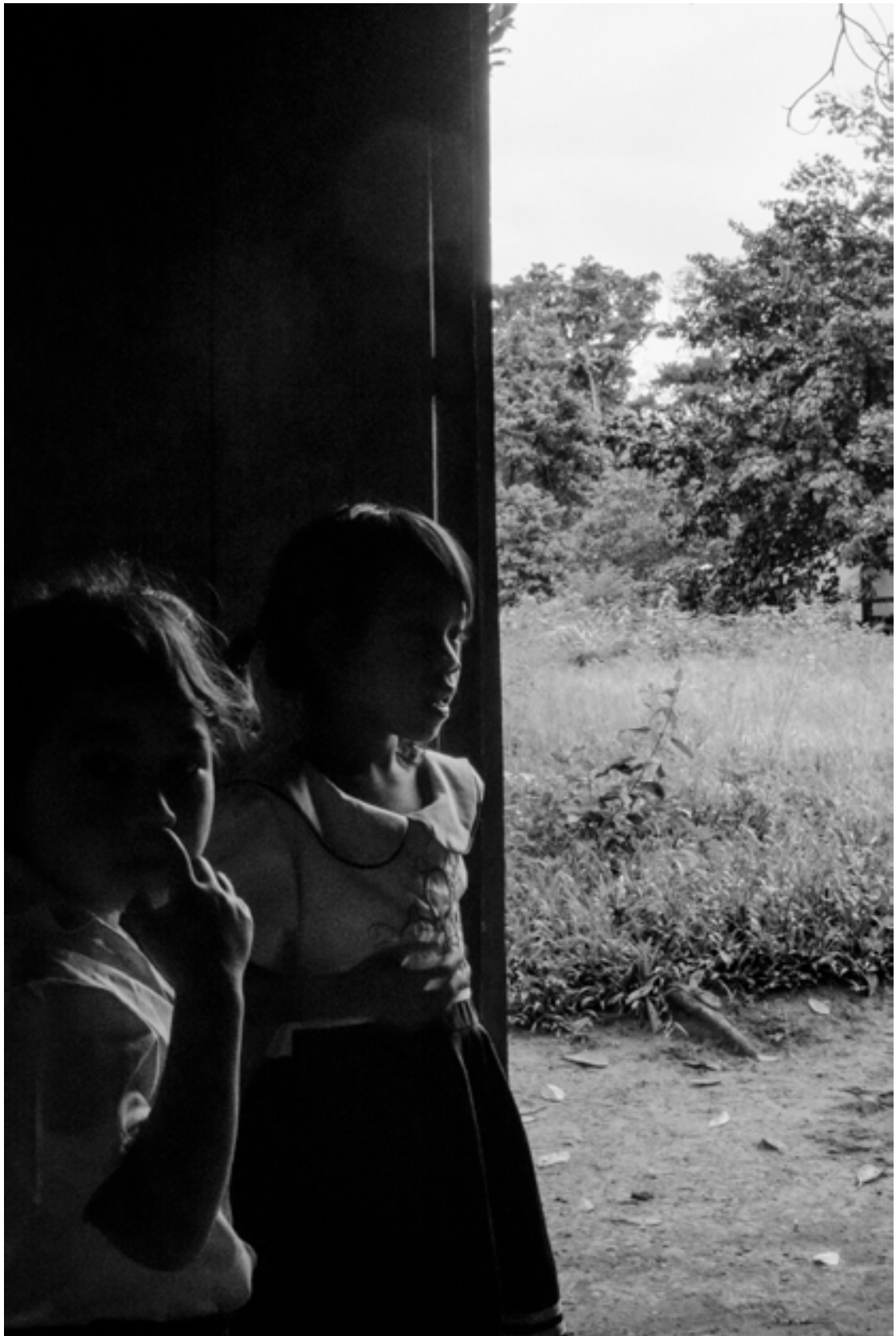

Prejšnja dvojna stran in stran na levi:
Kambodža, provinca Preah Vihear
Bunonški otroci se igrajo ob cesti.

Kambodža, provinca Preah Vihear
Mlada Bunonginja lovi ribe.

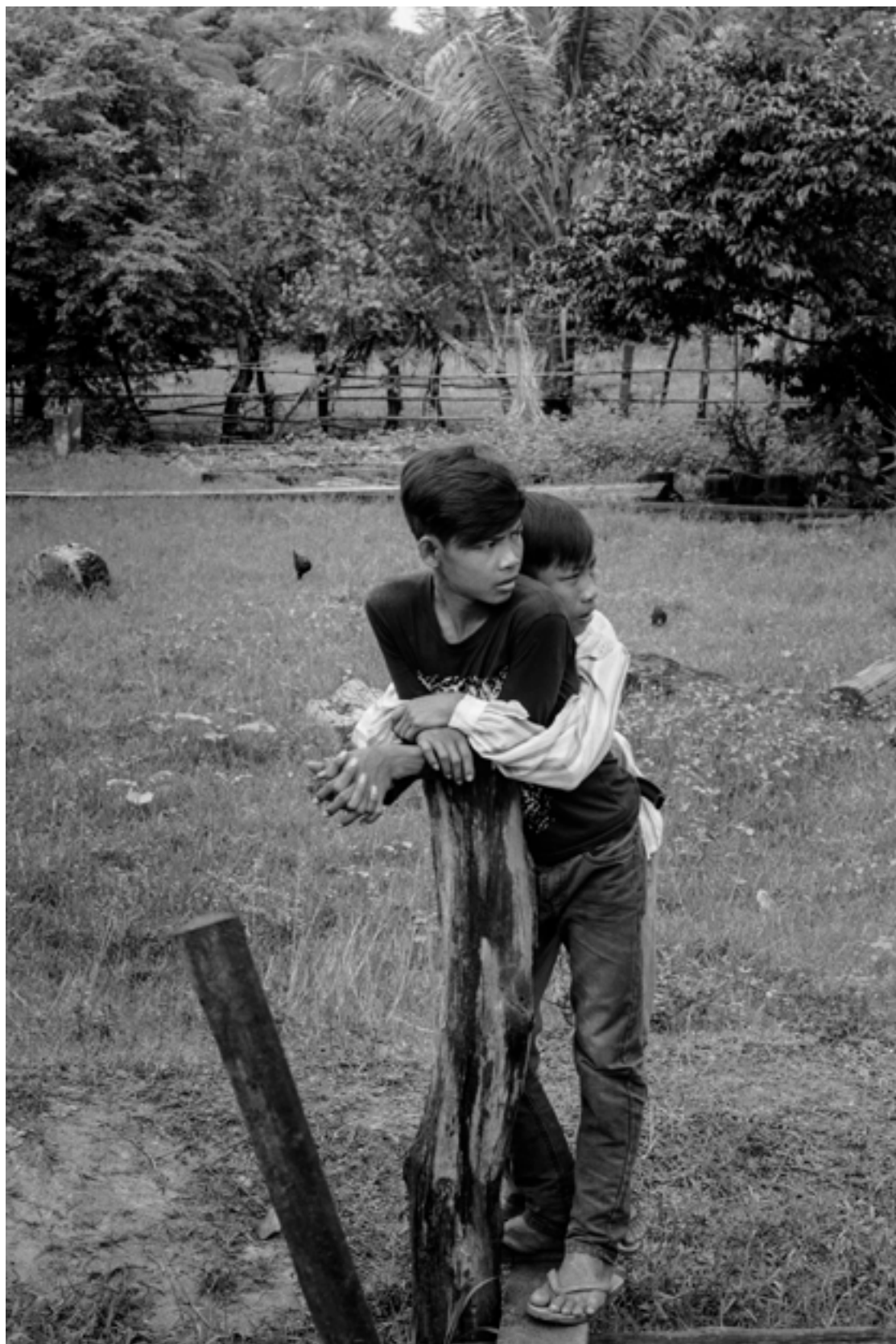
Leva in desna stran:
Kambodža, provinca Mondol Kiri
*Bunonški otroci pred nedeljsko mašo v krščanski
cerkvi v Laoki*

Zgoraj: Kambodža, provinca Mondol Kiri
Maša v cerkvi v Laoki

Desna stran: Kambodža, Prame
Otroci iz manjšine Kui v vasi Prame

Naslednja dvojna stran: Kambodža, Anlong
 Srey
*Pripadniki avtohtone manjšine Kui v vasi Anlong
 Srey. Pripadniki manjšine Kui so dejavno vključeni
 v varstvo gozdov Prey Lang.*

Kambodža, provinca Stung Treng

Zgoraj: Kambodža, provinca Preah Vihear
Otroci, večinoma iz skupnosti Kui, v šoli

Naslednja dvojna stran: Kambodža, provinca
Preah Vihear
*Družina Bunongov živi nasproti kitajskega
industrijskega kompleksa Rui Feng.*

Leva stran: Kambodža, Prame
Dekle iz manjšine Kui v vasi Prame

Zgoraj: Kambodža, provinca Preah Vihear
Pogled na kitajski industrijski kompleks Rui Feng

Naslednja dvojna stran: Kambodža, Prame
Otroci manjšine Kui v vasi Prame

Leva in desna stran: Kambodža, Prame
Zagovornici pravic manjšine Kui

Naslednja dvojna stran: Kambodža, provinca
Preah Vihear
Šolarji iz manjšine Bunong ob cesti

Asma Kaueš

Tunizija

avtorica Nevša Tavakolian

Asma Kaueš je pravnica, stara 25 let. Njen oče je bil profesor filozofije. Dajal ji je dobre nasvete: ne glej televizije Bena Alija, raje odpri knjige, Kantove, Heideggerjeve. Uči se o demokraciji, državljanskih svoboščinah, pravicah žensk. „Prinašal mi je veliko knjig o feminizmu,“ pove mlada Tunizijka, ki je sicer z juga, vendar je odrasla v prestolnici.

„Že v otroštvu me je naučil, kako biti človek z vrednotami.“ Človek, ki ima vrednote, tako kot ima upanje. Teh nekaj besed opredeljuje aktivistko, ki je svoj ognjeni krst doživela leta 2011, dva tedna pred revolucijo, ki je povzročila padec in beg diktatorja Zina El Abidina Ben Alija. Po vsej Tuniziji je resda na tisoče Asem, na katere se država lahko opre, kot je poudarila iranska fotografinja Nevša Tavakolian, ki jo je spremljala, kar je precejšnje človeško bogastvo. Vendar je ta Asma edinstvena zaradi svojih besed, kretenj in načina, na katerega brezdelne otroke z ulice, ki bi lahko zašli na stranpota, spremeni v bele klovne.

Tunizija, Tunis, avgust 2017
Asma Kaueš, 25 let, štipendistka nagrade Saharova, vodi Ani Raghman Fani, tunizijsko združenje za varstvo človekovih pravic – eno prvih organizacij, ki je pripravila umetniške delavnice za boj proti radikalizaciji mladih.

Na začetku je bila bolečina posameznika, Mohameda Buazizija, ki se je 17. decembra 2010 zažgal v Sidi Buzidu, kar je sprožilo val protestov brez primere, tožbo celotnega naroda, izčrpanega od zatiranja policijskega režima Zina El Abidina Ben Alija in njegovega klana. Ko je ljudstvo osvobojeno, včasih ne ve, kaj naj s svobodo. In tako je prišel čas, ko je oblast zaupalo islamistom stranke Ennahda. Drugačna bolečina. Voz zgodovine pa je ulica vlekla naprej. Zahtevala je novo ustavodajno skupščino in novo ustavo, ki je bila 26. januarja 2014 končno sprejeta. Asma je srečna: „Njeno besedilo zagotavlja veliko novih pravic: enakost spolov, pravico mladih, da sodelujejo v politiki, in svobodo vesti, kar je velik korak naprej.“ Kot veliko njenih rojakov se tudi ona ni borila zaman. Ni zaman protestirala. Ni zaman dva dneva preživela v zaporu. Za zapahe jo je pred revolucijo spravila policija Bena Alija. Izpustili so jo, ko je obljubila nemogoče: da ne bo več izražala svojih političnih mnenj, da se bo

Tunizija, Tunis
Mladi gledališčniki, ki sodelujejo z združenjem
Fani Raghman Ani

pisno zavezala, da ne bo več demonstrirala, da bo študirala, samo še študirala in da se bo čisto poslušno vrnila domov. „Hvala bogu, prišla je revolucija,“ pravi Asma. „Eden najlepših trenutkov mojega življenja! Toliko stvari se me je dotaknilo, na primer ljudje, ki so se organizirali in varovali svoje četrti. Patruljirali so. Ženske so pripravljale hrano. Vsi smo se družili, da bi delili zgodbe, žalost, pričakovanja.“ Civilna družba se je borila proti islamistom, ki so želeli vsiliti vero na ravni države. Asma je bila edina študentka, ki je zahtevala in uspela dobiti pripravnništvo v novi skupščini. Videti je hotela, o čem

odločajo poslanci. Rekli so ji: „Pojdi na plažo!“ Vendar je ostala tam. Niso še poznali trmaste Asme. Takrat so Asma in peščica aktivistov ustanovili združenje Fani Raghman Ani (FRA), kar v prevodu pomeni „umetnik sebi navkljub“. Revolucija v revoluciji. Govor, telesa v gibanju, ki se izražajo, se borijo. „Med sedečimi protesti in demonstracijami smo kot novo taktiko za zagovarjanje človekovih pravic začeli uporabljati ulično gledališče, umetnost in kulturo, da bi pritegnili pozornost ljudi.“ FRA, ki je bilo ob nastanku leta 2011 zgolj gibanje, je dve leti pozneje, potem ko je svojo anarhistično

prakso obrusilo po kavarnah, postalo združene. „Naše glavno poslanstvo je bil boj proti marginalizaciji v notranjosti države, v mestnih četrtih, pri mladih, pri najrevnejših,“ pripoveduje pravnica, utrjena v tem uličnem boju, ki je lahko govorna umetnost, pantomima ali kretanja, ki nagovori. Miren boj, v katerem se lahko vsakdo prepozna v drugem, njegovih šibkostih, upanju, jezi, nemoči. Vzporedno so izvajali tri dejavnosti: organizirali so desetdnevne delavnice po vsej Tuniziji za skupine okoli trideset mladih, ki so nato izvedli performans na temo človekovih pravic, organizacijo umetniških predstav s poklicnimi igralci, v Jordaniji, Turčiji in Libanonu pa so z dejavnostmi v begunskih taboriščih marginaliziranim skupinam nudili socialno, kulturno in humanitarno pomoč. Na podlagi teh izkušenj se je Asmino delovanje naravno usmerilo v preprečevanje radikalizacije. „Tunizija je največji izvoznik mladih džihadistov,“ opozarja. „Naš projekt se imenuje Mi Smo Tu (*We Are Here*). Človekove pravice so povezane z mirom, zato ga je treba ohranjati s predhodnim delovanjem. Pisarno imamo v središču Tunisa. Delam tako rekoč poln delovni čas. Zaposlenih nas je pet, starih od 20 do 29 let. Financirata nas OZN in Evropska unija.“ Preprečevanje radikalizacije. Asma ti besedi izreče odločno. „Našo pisarno so leta 2014, ob obletnici revolucije, zažgali. Počutila sem se ogroženo. Med performansom so salafisti nastopajoče tudi fizično napadli. V zapor so poslali umetnike, ne njih. Salafisti so ostali na prostosti.“

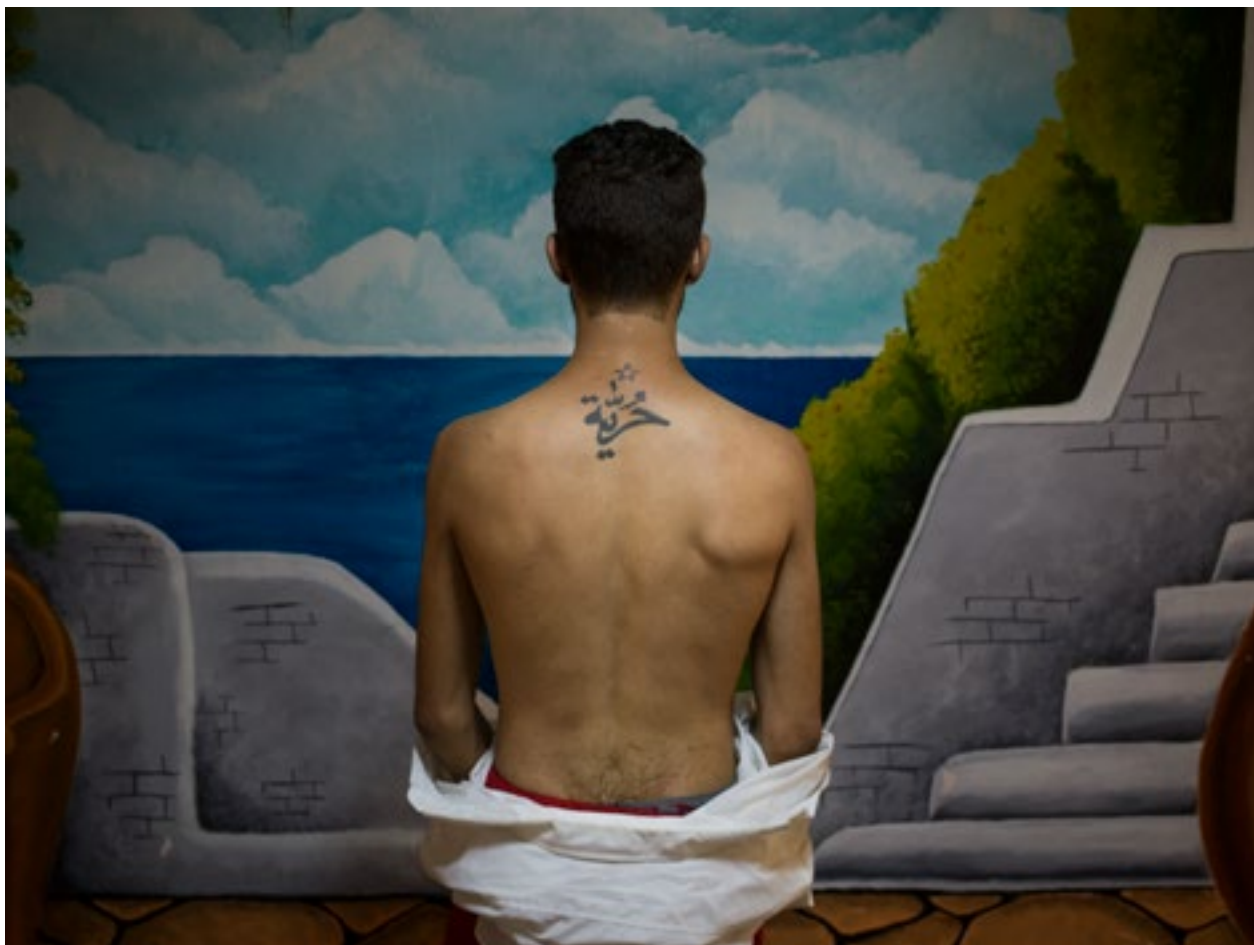
Gre za občutljivo temo. V zadnjih nekaj letih je Tunizija doživela atentate brez primere v svoji

zgodovini. 26. junija 2015 je blizu Suse terorist, oblečen kot dopustnik, s kalašnikovko, skrito v senčniku, hladnokrvno ubil 39 ljudi in jih še enkrat toliko ranil. Pred tem, 18. marca istega leta, je v muzeju Bardo v Tunisu 21 turistov že umrlo pod streli teroristov. 24. novembra 2015 pa so teroristi napadli avtobus predsedniške garde. Odgovornost za te atentate je prevzel Daiš in nato 7. marca 2016 v Ben Gardanu blizu libijske meje izvedel še četrti morilski napad, v katerem je bilo približno petdeset žrtev, med njimi kakih trideset džihadistov.

Asma in prijatelji poznajo podrobnosti teh tragičnih dogodkov. Z delom z mladimi brezposelnimi, ki jih mika kriminal ali se nevarno približujejo radikalizaciji, poskušajo odpraviti morilske nagibe, ki so izraz njihovega obupa. Nevša Tavakolian je v objektiv čudovito ujela chiaroscúro tega prepotrebne pristopa. Svetla plat so mladi, ki jih Asma pelje v muzej Bardo in jim na primeru mozaične umetnosti pokaže veličino njihove zgodovine, na katero so lahko zelo ponosni. Če je ne bi bilo, če jim ne bi ponudila roke, jim ne bi prišlo na misel, da bi vstopili v ta prostor luči, kot da bi bil tuj ali prepovedan. Svetla je tudi energija, ki seva s poslikanih obrazov in teles nastopajočih v improviziranem gledališču na vogalu ulice ali v enem od parkov v Tunisu pred radovednim občinstvom, ki želi spoznati njihova življenja, težave, strahove, ponižanja, ki so jih spravila na kolena, ki v njih zbujaajo sovraštvo; včasih tudi tako, da bi ubijali ali se, kot Mohamed Buazizi, ubili. Svetle so tudi risbe, ki so jih ti odrinjenci na rob družbe naredili, ko so jim Asma in njena ekipa predlagali, naj narišejo

svojo sanjsko hišo. „Ugotovila sem, da radikalizacija ni v ničemer povezana z islamom,“ poudarja fotografinja. „Ti mladi so besni, ker se počutijo izključeni iz blaginje. Nezadovoljni so, ker nimajo priložnosti, da bi se rešili drugače kot s preprodajanjem droge. Priložnosti in materialna varnost so jim neznane. Rišejo velike hiše. Z njimi obsojajo neenakost in nepravico, katere žrtve menijo, da so.“ Ta dejavnost je poučna. Nekateri narišejo hiše, ločene od drugih, kot bi hoteli poudariti, da so sami ločeni od drugih in da ne bodo nikoli resnično del te družbe. Ko odložijo flomastre, jih člani združenja povabijo k razgovoru, jim razlagajo, jih poslušajo in opogumljajo. Mladi lahko prosto spregovorijo o svojih čustvih, ne da bi čutili, da jih kdo obsoja ali obtožuje. Asma prepričuje z dobrohotnostjo in empa-

tijo, vrednotama, ki sta med pripravo reportaže na Nevšo naredili velik vtis. Temna plat so obrazi mladih, ki jim grozi radikalizacija. Naj so fantje ali dekleta, v njihovih pogledih je čutiti hudo stisko. Asma pozna te izraze, včasih vdane v usodo, včasih pasivne, včasih vprašujoče. Da bi jih pregnala z obrazov, se z drugimi mladimi bori za svobodo izražanja v Tuniziji, da bi izključeni končno imeli boljše razloge za življenje kot za smrt, za ubijanje. „Zelo sem ponosna na tunizijsko mladino,“ pove in povzame cilje revolucije: „dostojanstvo, svoboda, delo“. Upanje je ne zapusti. Mar niso štiri tunizijske organizacije civilne družbe leta 2015 za pomembno vlogo pri vzpostavitvi nacionalnega dialoga prejele Nobelovo nagrado za mir? „Postali smo referenca v državi,“ se veseli Asma. Tunizija prihodnosti ima lep obraz.

Tunizija, Tunis
*Gledališčnik, obkrožen s člani združenja Fani
Raghaman Ani, kaže svoj tatu, ki v arabščini
pomeni „svoboda“.*

Naslednja dvojna stran: Tunizija, Tunis
*Ženske iz najrevnejših predelov Tunisa opazujejo
ulični nastop mladih gledališčnikov.*

Leva in desna stran, naslednja dvojna stran:
Tunizija, Tunis
*Mladi gledališčniki, ki sodelujejo z združenjem
Fani Raghman Ani, nastopajo na ulici. Delo
uprizarja revolucijo leta 2011 in nasilje, ki ji je
sledilo.*

Tunizija, Tunis
Asma nadzira gledališko delavnico.

Tunizija, Tunis
Mladi gledališčnik med vajo

Tunizija, Tunis
*Deček, ki leži na drevesni veji. Brez dela in
obetov za prihodnost nekateri mladi
postanejo privrženci radikalnih islamističnih
skupin.*

Tunizija, Tunis
Asma in mladenič v narodnem muzeju Bardo

Tunizija, Tunis
Pogled na staro mesto

Leva stran in zgoraj desno: Tunizija, Tunis
Avtobus, ki pelje otroke in mladostnike iz revnih družin na obisk narodnega muzeja Bardo

Desna stran, spodaj: Tunizija, Tunis
Portret pripadnika tunizijske politične opozicije Čokrija Belaida pod mostom v središču mesta

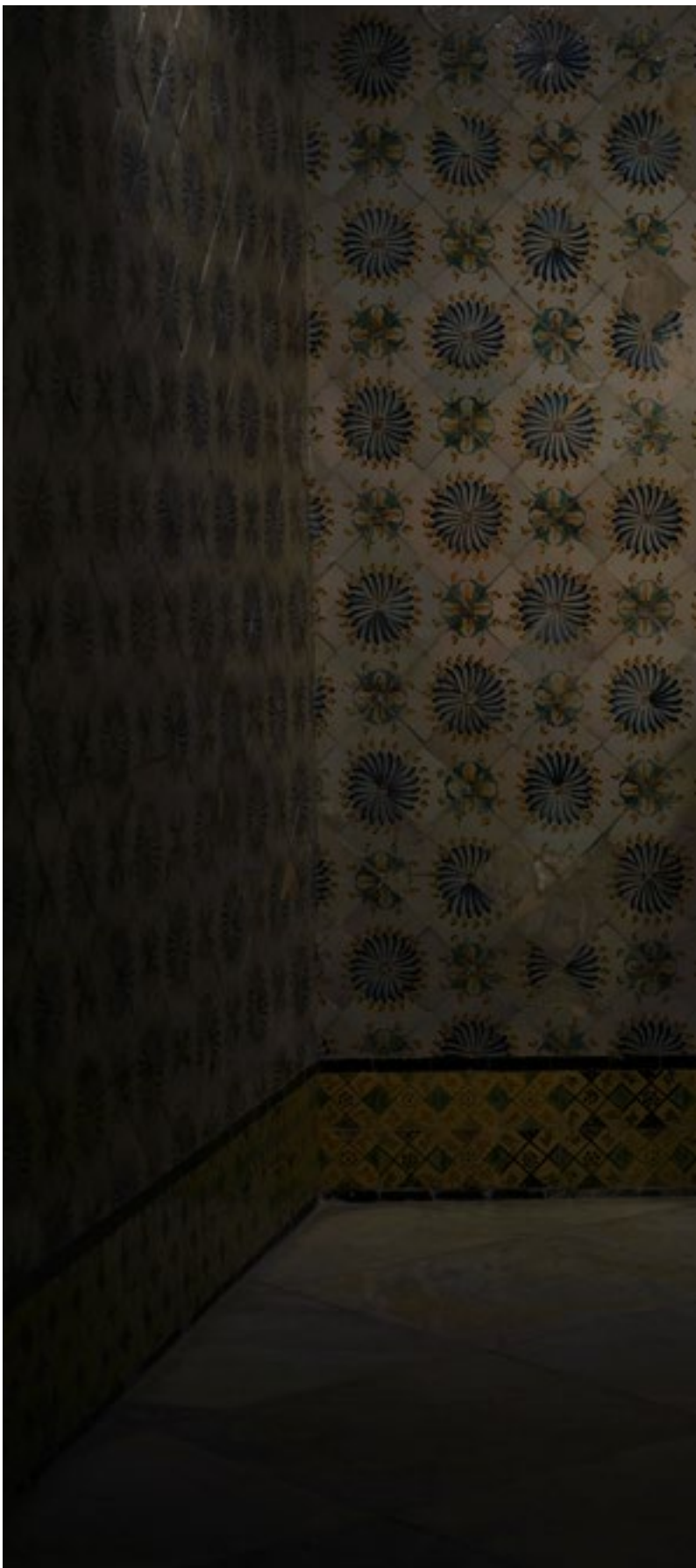

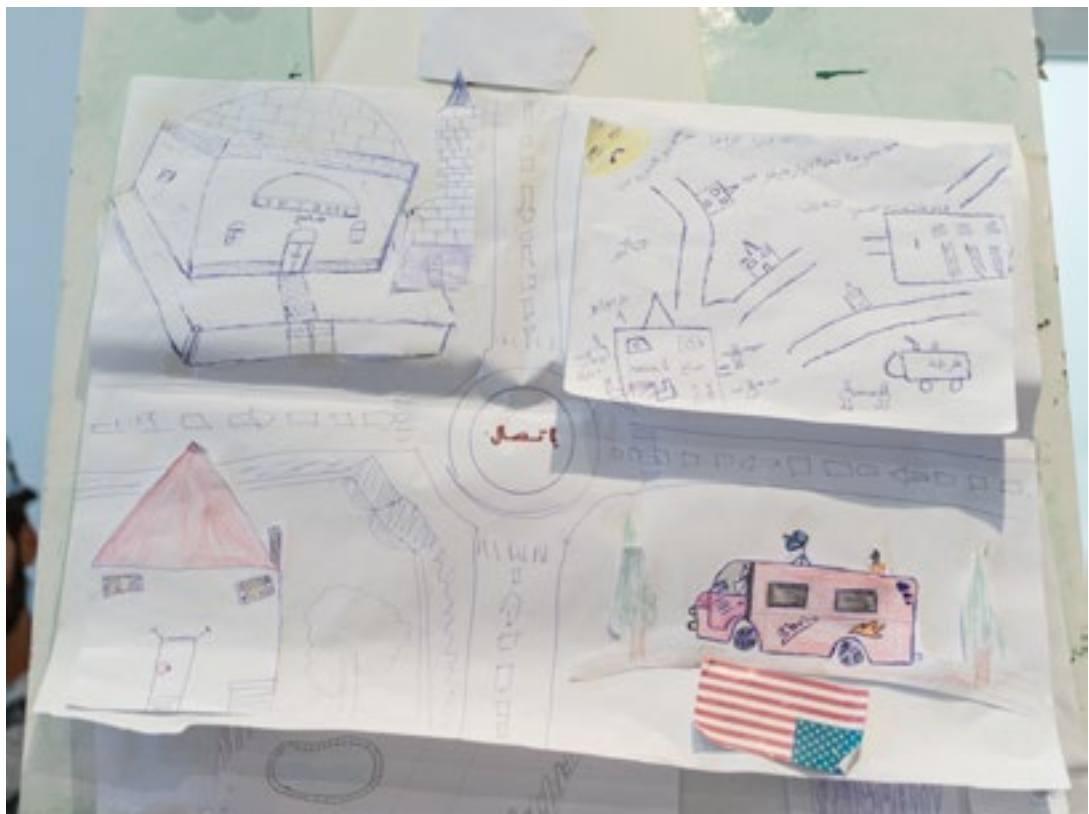

Tunizija, Tunis
V starem delu mesta

Tunizija, Tunis
Mladostnik na delavnici v narodnem muzeju
Bardo, ki jo je pripravilo združenje Asme Kaueš

Leva in desna stran: Tunizija, Tunis
 Mladi na delavnici združenja Fani Raghman Ani.
 Udeleženci narišejo hišo svojih sanj, nato
 razpravljajo o svojih zamislih. Spodbuja se jih, naj
 izrazijo svoja čustva. Večina jih je narisala velike
 hiše, s čimer so pokazali, da se počutijo žrtev
 socialnih razlik in nepravičnosti. Nekdo je narisal
 hišo, v kateri je sam. Drugi je dejal: „Ne morem si
 predstavljati idealnega mesta, saj ne vem, kakšno
 je videti, niti v sanjah.“

Leva in desna stran: Tunizija, Tunis
*Portreti mladih, ki sodelujejo v delavnicah
združenja Fani Raghman Ani*

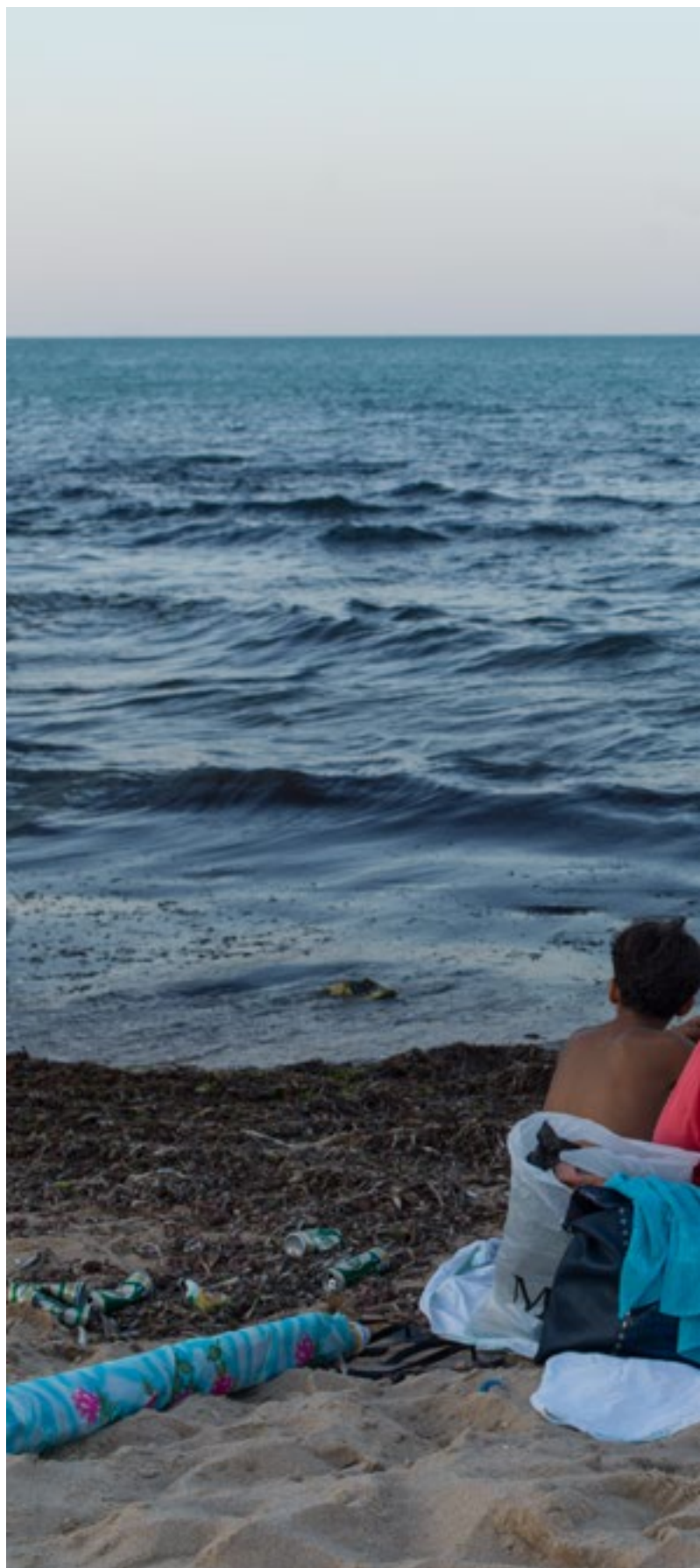

Naslednja dvojna stran: Tunizija, Tunis
*Asma Kaueš med protestom proti korupciji
v politiki*

Tunizija, La Marsa
*Družina na plaži v La Marsi, severovzhodno od
glavnega mesta*

Ameha Mekonen

Etiopija

avtor Enri Canaj

Brez ovinkarjenja: v Etiopiji vlada teror! Vladajoča koalicija že četrto stoletje krši človekove pravice, tako kot v času temačnega rdečega terorja marksistično-leninistične diktature polkovnika Mengistuja in njegove hunte konec osemdesetih let prejšnjega stoletja. To zadušljivo vzdušje, strah, ki se lepi na kožo, občutek, da ti neprestano sledijo, prisluškujejo, grozijo, je vsakdanjik odvetnika Amehe Mekonena, ki se že 45 let tako rekoč sam bori proti vsem.

V Etiopiji namreč ni mnogo takih, ki bi podpisali svobodo misli in izražanja, pravico do kritike in demonstracij, pravico reči ne. Albert Camus je rekel, da se le na nabito polnem nogometnem stadionu, v gledališču in ob mizi za tisk časopisa počuti nedolžnega. Ameha, ki ni kriv ničesar, se počuti varnega na štirih krajih: v svojem avtomobilu, v svoji pisarni na združenju Svet za človekove pravice (*Human Rights Council*), edinem neodvisnem združenju za varstvo človekovih pravic v Etiopiji, v družinskem hotelu v Adis Abebi

Etiopija, Adis Abeba, avgust 2017
V pisarni Amehe Mekonena, zagovornika človekovih pravic in štipendista nagrade Saharova

in doma pri družini, ženi pravnici in hčerkah, starih sedem in štiri leta.

Albanski fotograf Enri Canaj, ki je Ameho spremljal šest dni, je lahko presodil, kako tvegano je njegovo delovanje. „Pokazati sem želel upanje, ki ga predstavlja za vse ljudi, ki jih zagovarja in ki mu jih uspe spraviti iz zapora, blogerje, novinarje. Ko ga vidiš pri delu, ti vlije neverjetno moč. Želel pa sem pokazati tudi njegovo življenje, vsakodnevni boj, težave, s katerimi se srečuje. S tem, da pomaga ogroženim, se sam izpostavlja nevarnosti.“ Enri Canaj ni mogel delati, kot bi želel. Ameho je lahko fotografiral zgolj v zaprtih prostorih. Slikanje na javnih mestih ni prišlo v poštev. Zelo redko sta govorila po telefonu in vzbujala sta

Etiopija, Adis Abeba
Natnael Feleke in Getačev Šiferav, blogerja
skupine Zone 9

kar najmanj pozornosti. Ameha je bil zelo nervozen. Enri prav tako, saj je moral prikrivati, zakaj je v resnici tam; razmišljal je celo, da bi rekel, da je v Etiopijo prišel fotografirat živali. Odvetnik mu je povedal, da je nedolgo tega v hotelu v glavnem mestu pripravil prireditve, na kateri naj bi zbirali sredstva za njegovo združenje. Vse je bilo nared, ko je prišla policija in prireditve onemogočila.

Ameha Mekonen se kljub temu ne skriva pred oblastjo, zaradi česar ga Enri Canaj zelo občuduje. Lahko se je srečal tudi s petimi od devetih blogerjev in novinarjev, ki so v zaporu preživeli več kot leto dni. Ameha jih je spravil na prostost, a so ostali brez dela in s tem brez sredstev za preživljanje. Ni ga podjetja, ki bi jih zaposlilo, četudi so bile obtožbe zaradi terorizma proti njim lažne. Tisti, ki bi nekdanjim zapornikom ponudili pomoč, bi bili pri režimu slabo zapisani. Fotografu so pripovedovali o strašnih razmerah v zaporih, o telnih celicah, ki so jih dušile. Ameha je Enriju predstavil tudi mlado blogerko iz skupine Zone 9, ki so jo zaprli in z njo slabo ravnali štirinajst mesecev. „Ameha se je takoj odločil, da jo bo zagovarjal,“ poudarja fotograf. „Pomislil je na svoji hčeri. Ni prenesel misli na to, da bi nekega dne lahko katero od njiju doletela podobna usoda. Njegova družina je njegova hrbtenica. Bodri ga in spodbuja, da svoje poslanstvo opravlja z žarom. Tudi to sem hotel pokazati na fotografijah: njegov pogum, vrednote, skrb in strahove ter požrtvovalnost v vlogi odvetnika, pa tudi očeta.“ Zaradi varnosti Enri Canaj ni mogel ustvariti portretov, kakršne bi si želel, a mu ob tem razočaranju

v spominu ostaja poseben prizor. Ob prihodu Amehe na srečanje članov njegovega združenja se je pokvarilo dvigalo. Nekaj nadstropij višje se je zato Ameha, ki pri hoji vedno uporablja palico, povzpел peš – stopnico za stopnico, počasi, palica pa je udarjala ob tla. „To je idealna prispodoba njegovega boja za človekove pravice.“

Pogum tega zagovornika temeljnih svoboščin ni prazna beseda. Od novembra 2015 državo pestijo hudi nemiri, ki jih je osrednja oblast v rokah Tigrejcev, ki so v Etiopiji manjšina, krvavo zatrla. Večinsko ljudstvo Oromo nasprotuje razlastitvam svojih zemljišč v korist tujih družb. Oblast je večkrat odgovorila z nasiljem, ki je po navedbah organizacije Amnesty International botrovalo smrti 800 ljudi, medtem ko je bilo samovoljno aretiranih in pridržanih več tisoč protestnikov. Razmere so se še poslabšale po 9. oktobru 2016, ko je vlada razglasila izredno stanje. Podaljšala ga je marca 2017, nato pa ga 4. avgusta tega leta preklicala. Vendar pa so v tem času aretirali skoraj 30 tisoč ljudi, med njimi tudi številne novinarje in voditelje opozicije. Redki aktivisti, ki se oglašajo v medijih, želijo ostati anonimni. Nekdanji zaporniki se spominjajo ponižujočega ravnanja. „Policistom ni bilo dovolj, da so jih topli. Silili so jih, da se kot kače plazijo po pesku, da gledajo v sonce, da na razdalji več sto metrov skačejo kot kenguriji, s stopali skupaj,“ je zapisal etiopski blogger Sejum Tešome, njegovo pričanje pa je v časniku *Le Monde Afrique* 26. maja 2017 povzela Émeline Wuilbercq. Česa so bili krivi? Opozarjali so na korupcijo na najvišji državni ravni, trgovanje

Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen na poti v svojo pisarno v okrožju
Bole*

Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen na poti v restavracijo v bližini
svojega delovnega mesta*

z zemljišči na škodo izključenih. Protestirali so zaradi očitnih neenakosti in vse slabših življenjskih razmer najrevnejših. Ameha sicer kritizira vlado, vendar se pri tem ogiba kritikam, da gre za etnična nasprotja med Tigrejci na oblasti in drugimi. „To bi bilo v nasprotju z mojimi prepričanji,“ pravi. „Zame sta ljudstvo in vodstvo ločena subjekta.“

Za tega srčnega človeka je boj zelo težak. Iskreno skromen – „Veliko je zagovornikov človekovih pravic, vrednejših pozornosti od mene,“ pravi – a tudi vztrajen niti za ped ne popušča pred ustrahovanjem in prikrito nevarnostjo. O svojih prepričanjih govori naravnost: „Bojujem se za svobodo izražanja. Kar se dogaja pri nas, je zelo hudo. Na papirju je naša ustava popolnoma v skladu s človekovimi pravicami, a se naša vlada ne čuti zavezana zapisanemu. Člane našega združenja nenehno nadlegujejo, tri med njimi redno pripirajo. V Etiopiji imamo najohlapnejšo opredelitev terorizma od vseh, kar jih poznam. Za sedanjo oblast je vsakdo potencialen terorist! Tudi novinarji in opozicijski voditelji, ki so zakrivali zgolj to, da so objavili mnenje, ki nasprotuje vladnemu. Sam bi lahko končal v zaporu že zato, ker govorim z vami. Ves čas živim s to grožnjo, a me ne ustavi pred javnim opozarjanjem na nepravilnosti. Naredim več, kot mi nalagajo poklicne dolžnosti pravnika. Želim, da javnost izve za še tako majhno kršitev pravic.“

Zelo bister je in do potankosti pozna vse svoje pravne spise. Ko brani svoje stranke, se neprestano igra z ognjem. Večina jih je v zaporu.

Obiskuje jih in neutrudno uveljavlja njihove pravice. Med njimi so tudi Britanci, Nemci, Norvežani. Nič ne bi bilo mogoče brez strukture Sveta za človekove pravice, v katerem so kljub zelo omejenim sredstvom kar trije od petih stalnih članov odvetniki. „Kar delam, je zakonito,“ poudarja Ameha, „vendar pri uveljavljanju pravic tistih, ki jih zagovarjam, nisem obziren.“ To je evfemizem, s katerim pove, da utegne imeti zaradi neposrednosti nekega dne hude težave. Kljub temu vztraja. To je njegovo poslanstvo. Njegov smisel življenja je doseči, da v Etiopiji ljudje ne bi umirali zaradi strahu ali brezupa, da ne bi umirali zaradi zlorab, samovoljnega ravnanja, da ne bi umirali zaradi svojih idej.

Ameha se je začel zavzemati za temeljne pravice leta 2006. Takrat je bil pravnik v državni službi. Lepega dne je vlada želela nepravilno kaznovati uglednega profesorja zaradi tega, kar je govoril svojim študentom. Ameha je nastopil proti temu, zaradi nepripravljenosti za sodelovanje pa je doživel maščevanje in šikaniranje; prepovedali so mu na primer nadaljnje usposabljanje na področju prava in magistrski študij. Sprejel je odločitev. V službi je podal odpoved in se v celoti posvetil zagovorništvu tistih, ki so jih preganjali zaradi kaznivega dejanja na podlagi mnenja. „Nisem politik,“ pojasni. „Danes je šestintrideset oseb, obtoženih terorizma, odvisnih od mene. V Svetu za človekove pravice, kjer delam kot prostovoljec, sem odgovoren za tri organe: odbor za zbiranje sredstev, odbor, pristojen za odnose s tujino, in odbor za izobraževanje na področju človekovih pravic.“ Kljub vsej

Etiopija, Adis Abeba

Sestanek blogerjev skupine Zone 9. Od leve proti desni: Natnael Feleke, 30 let, priprt leto in šest mesecev; Atnaf Berahane, 28 let, aretiran leta 2014, priprt leto in pet mesecev; Mahlet Fantahun, 33 let, aretirana leta 2015, priprta leto in tri mesece; novinar Getačev Šiferav, 32 let, večkrat aretiran, njegov primer je še vedno v postopku.

odgovornosti je v družinskem krogu spokojen. V očeh svojih hčera vidi prihodnost svoje države. Želi si, da bi bila mirna, srečna, brez pretresov. „Poln upanja sem. Zato ostajam v Etiopiji.“ In ponovi: „Ne, ne zaslužim si tega priznanja.“

Leva stran:

Etiopija, Adis Abeba

V odvetniški pisarni Amehe Mekonena

Od leve proti desni, od zgoraj navzdol:

Etiopija, Adis Abeba

V prostorih Sveta za človekove pravice (Human Rights Council) visijo slike ljudi, ki so jih oblasti ubile ali ranile. Za te zločine doslej še nihče ni bil sodno preganjan.

V pisarni Amehe Mekonena. Leta 2015 je postal podpredsednik Sveta za človekove pravice. Geslo tega združenja je: Vse človekove pravice za vse.

Ameha Mekonen in eden od njegovih sodelavcev v prostorih Sveta za človekove pravice.

Etiopija, Adis Abeba
Mahlet Fantahun in Atnaf Berahane

Etiopija, Adis Abeba
Pogled na mesto

ning Model
to create
Change
to have new
Actions that
the changes
new Model
Attitude
new Actions
to build the
up the Model

Etiopija, Adis Abeba

Natnael Feleke je leto in šest mesecev preživel v zaporu. „Imam srečo,“ je dejal. Potem ko je bil izpuščen na prostost, je našel delo. Za druge blogerje je to zelo težka naloga.

Leva in desna stran: Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen na strehi stavbe, v kateri je sedež
Sveta za človekove pravice*

Naslednja dvojna stran: Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen pozno popoldne v predmestju
Adis Abebe*

Etiopija, Adis Abeba
*Obleka Amehe Mekonena, obešena na
omari v njegovi sobi*

Etiopija, Adis Abeba
Ameha Mekonen in njegovi hčeri pred televizijo

Naslednja dvojna stran: Etiopija, Adis Abeba
Amehova družina na dvorišču svoje hiše v nedeljo popoldne

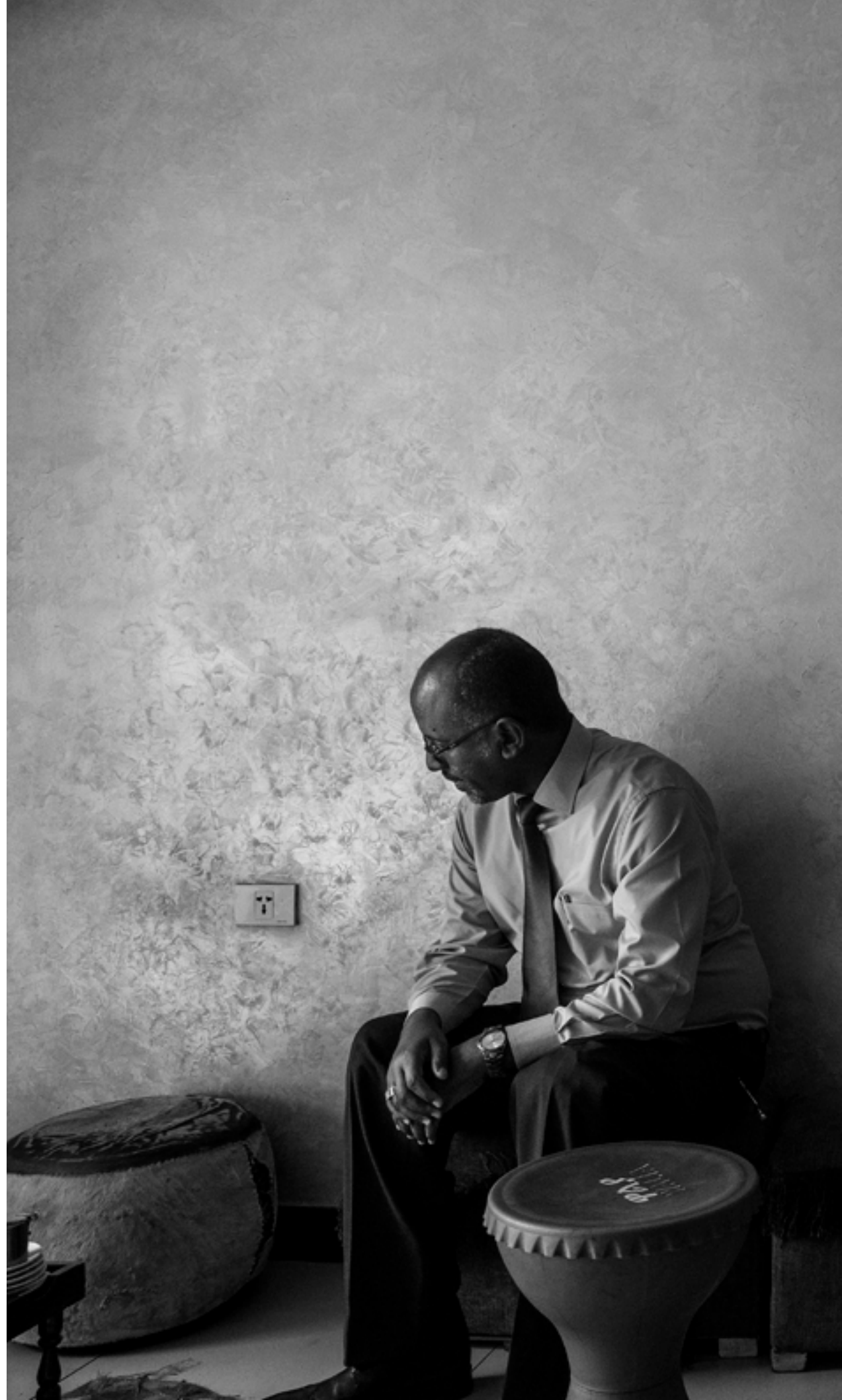
Etiopija, Adis Abeba
V dnevni sobi

Etiopija, Adis Abeba
Ameha, njegova žena in mlajša hči pri mizi

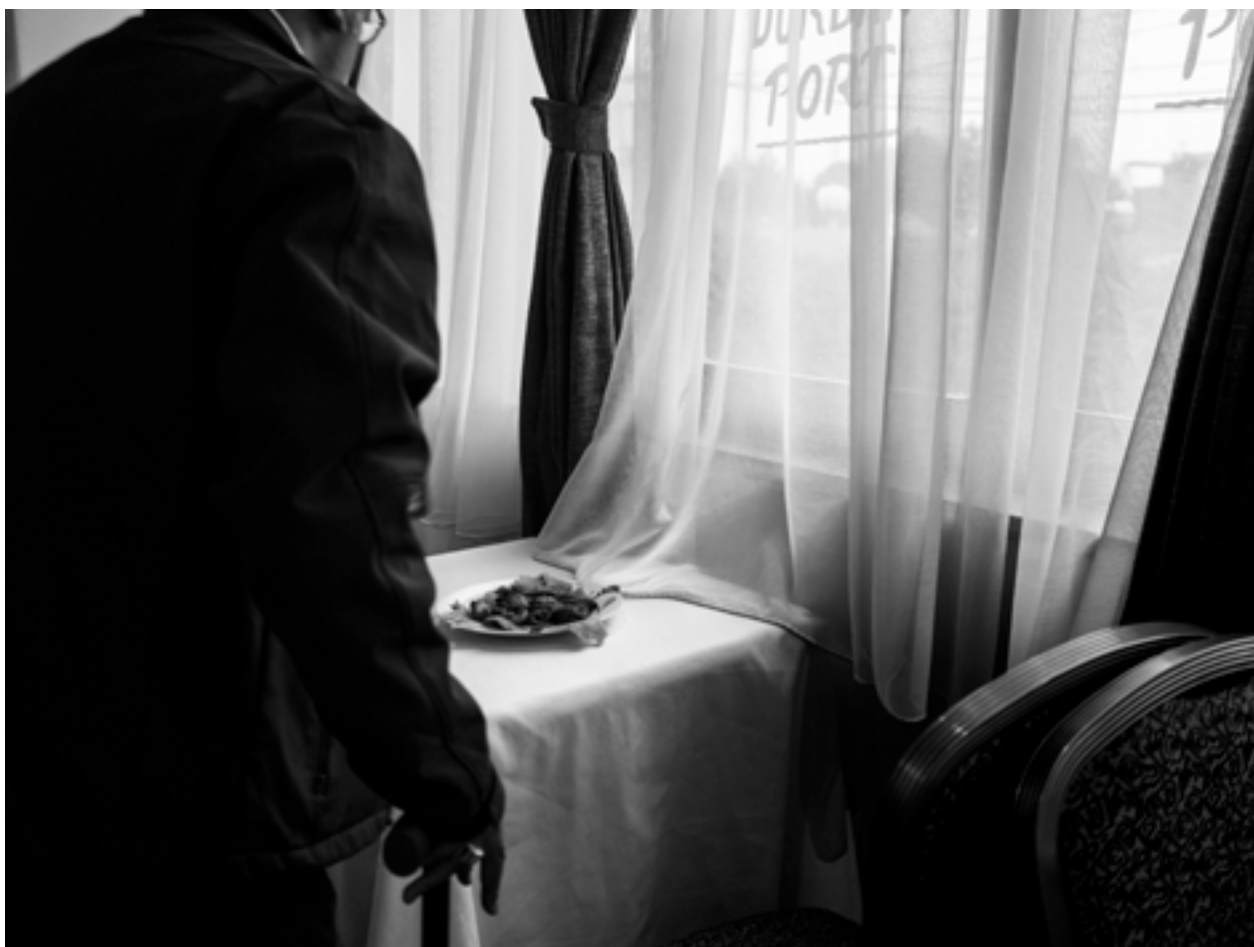
Naslednja dvojna stran: Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen med odmorom za kosilo
v restavraciji blizu pisarne*

Etiopija, Adis Abeba
Ameha Mekonen na poti v pisarno v okrožju Bole

Etiopija, Adis Abeba
*Ameha Mekonen v družinskem hotelu, ki ga dobro
pozna. V enem od redkih krajev, kjer se počuti
varnega.*

Naslednja dvojna stran: Etiopija, Adis Abeba
*Na strehi stavbe, v kateri je sedež Sveta za
človekove pravice*

Jadranka Miličević

Bosna in Hercegovina

avtorica Bieke Depoorter

Da bi spoznali Jadranko Miličević, jo razumeli in doumeli globino njene angažiranosti, se je treba najprej spomniti pekla, iz katerega je prišla. Strniti ga je mogoče v nekaj besed, v katerih se skriva več kot 200 000 smrti. Obleganje Sarajeva, pokol v Srebrenici. Balkanske vojne. Mučeništvo Bosne in Hercegovine v času, ko so se na ruševinah nekdanje Jugoslavije prebudili morilski nacionalizmi.

Ena od najbolj krvavih in najsmrtonosnejših epizod v drugi polovici 20. stoletja, po padcu berlinskega zidu in sovjetskega komunizma. Nenehno se moramo spominjati: med letoma 1992 in 1995 se je v zavetju Evrope, dve uri leta od Pariza in Berlina, tako rekoč pred našim pragom, razplamtel ogenj barbarstva, ki ga Evropa ni zmogla pogasiti sama. Združenim državam Amerike je prepustila celo pobudo za oblikovanje daytonskega mirovnega sporazuma v Ohiju decembra 1995, ki naj bi končal medetnične spopade. Eno prvih opazanj, ki so presenetila fotografinjo Bieke Depoorter ob srečanju s šestdesetletno Jadranko, je, da ta govori, govori, govori ... Brez prestanka govori, pripoveduje, se spominja, saj je prepričana, da se za mir najbolj učinkovito borimo s spominom na grozote, ki so se zgodile. Bilo je včeraj. Pred manj kot petindvajsetimi leti.

*Bosna in Hercegovina, Sarajevo, avgust 2017
Jadranka Miličević, zagovornica človekovih pravic
in štipendistka nagrade Saharova, med obiskom
pri romski družini*

Komaj eno generacijo nazaj. In misel, da se lahko spet vse začne, če ne bomo pozorni, če glasovi ne bodo nenehno ponavljali, kaj se je zgodilo na tem delu Balkana. Na tisoče poslanih žensk, na tisoče moških, žensk in otrok, razseljenih proti svoji volji, napadenih, ubitih. Množično etnično čiščenje v imenu rasnega očiščenja iz nekega drugega časa. Nasilje na vseh straneh, ki so ga zagrešile paravojaške skupine in zasebne milice, civilisti nad civilisti, brat nad bratom, kot volkovi. Res je, Jadranka je zgovorna, prava klepetulja. Verjame v moč besed proti inerciji pozabe. Če zgodbe deliš z drugimi, jih vedno znova predajaš, preprečiš, da bi se izgubile iz kolektivnega spomina. Jadrankina borbena pot je danes predstavljena v sedmih knjigah in dveh filmih. Pri tem nikakor ne gre za kult osebnosti. Jadranki pomenijo način delovanja, ko z lastnim primerom svojim dejanjem daje večjo kredibilnost.

Jadranka je pred konfliktom leta 1992 živela v Sarajevu. Običajno življenje, z možem in

dvema otrokoma. „Delala sem v banki, pripadala sem srednjemu sloju. Ob začetku konflikta sem Sarajevo zapustila in zbežala v Srbijo. V trenutku, ko sem postala begunka, sem postala tudi zagovornica človekovih pravic. Nisem želela čakati, da mi nekdo pride na pomoč. Jaz sem želela pomagati drugim. Povedati moram, da sem odšla z občutkom krivde. V Sarajevu sem pustila moža. Nisem mogla sedeti križem rok.“ Že decembra 1992 se je v Beogradu pridružila feministični in pacifistični organizaciji Ženske v črnem (*Žene u crnom*). To je bil začetek boja, ki ni nikoli zastal. „Začela sem svoje novo življenje,” se spominja Jadranka. „Edino življenje, ki mi je všeč. Z občutkom, da sem izgubila trideset let, trideset prvih let svojega obstoja.“

V organizaciji Ženske v črnem se Jadranka poveže z drugimi „varuhinjami miru“ iz Italije, Španije, Nemčije in Madžarske. Skupaj gradijo omrežja za medsebojno pomoč zlorabljenih žensk. Zbirajo in izmenjujejo izkušnje žensk, živečih na konfliktnih območjih, kot sta Bosna ter Hrvaška, ki jih Jadranka imenuje prijateljice. „V angleščini smo objavile dela, ki smo jim zaradi nazornosti dodale pričevanja.“ Vedno ista obsedenost, ista rdeča nit: objaviti, da ne bi pozabili, govoriti, da bi ohranili mir. Aktivistka se tako pridruži ustanovitvi fundacije CURE iz Sarajeva, feministične in aktivistične nevladne organizacije, ki si prizadeva za spodbujanje enakosti spolov in pozitivni razvoj družbe s pomočjo izobraževalnih in kulturnih programov. Pomaga ustanavljati lokalne pisarne fundacije in vodi usposabljanja, s pomočjo katerih bi lahko prebivalstvo

samo poskrbelo za svoje materialne potrebe. V manjših skupinah se ženske učijo prodaje medu ali s sivko odisavljenih blazinic, si izmenjujejo nasvete in orodja za preživetje v okolju, v katerem tudi po koncu vojne nimajo nobene veljave. Zlasti romske ženske. Prav to trpljenje, ki jo obkroža, pripelje Jadranko do tega, da se pridruži CARE, še eni nevladni organizaciji, ki se v celoti posveča pomoči ženskam, ki so tarča diskriminacije.

CURE in CARE: Jadrankin obstoj je posvečen tema organizacijama, deluje predvsem v Bosni in Hercegovini, Srbiji in Črni gori. Stoodstotna aktivistka, 24 ur na dan. Brez osebnega življenja, brez zasebnosti. Čas ima zgolj za dejavnosti na terenu, usposabljanja, pripravo projektov in konvencij, namenjenih predvsem pridobivanju podpore Evropske unije. „Mame ne vidimo nikoli,” pove eden od sinov. Neprestano je na poti in vodi delavnice. „To je njeno življenje,” pravi Bieke Depoorter. „To je edina stvar, ki šteje. Tiste, ki jim pomaga, ne želi imenovati prejemniki pomoči. Z večino se sčasoma spoprijatelji.“ Lahko bi rekli, da so njena druga, če ne kar prava družina. „Iz Sarajeva sva se skupaj odpravili na obhod številnih okoliških vasi,” dodaja fotoreporterka. „Za Jadranko je bilo to zelo pomembno. Želela je, da jo fotografiram v teh krajih. Vsako leto konec julija gre s številnimi člani fundacije CURE in organizacije Ženske v črnem tudi v Srebrenico, kjer obiščejo spomenik žrtvam. Za vsako ceno hoče ohraniti spomin na grozodejstva.“ Jadranka resno pritrdi: „Bieke sem želela pokazati te kraje. Nekateri, ki jih poznam, so izgubili vso

Jadranka na obisku pri Lejli Omerović, ki živi v osamljeni vasi blizu Vareša. Leta 2014 je poplava delno uničila Lejlino hišo. Fundacija CURE ji je pomagala z zbiranjem denarja za popravilo, vendar sredstev za začetek del še vedno ni dovolj.

družino. Enemu od mojih prijateljev so tu ubili šestinpetdeset družinskih članov.“ Prav na pobudo žensk, kot je Jadranka, so leta 2003, osem let po množičnih pobojih, v Potočarih pri Srebrenici odprli spominski center. „Vlado želimo spodbuditi, naj gradi spominske kraje. Pomagamo tudi ženskam, ki so same, vojnim vdovam, da uveljavijo svoje pravice. In seveda iščemo trupla pogrešanih. Na obeležju centra Srebrenica - Potočari je naštetih 8 372 imen žrtev, a našli in identificirali so le 6 800 posmrtnih ostankov. Vdove in matere pa čakajo, da bodo lahko zares žalovale za svojimi pogrešanimi. Tudi po vseh teh letih to še vedno zelo

boli. Kako ponovno normalno zaživeti, če še vedno pogrešamo vse te mrtve?“

Za Bieke Depoorter priprava reportaže ni bila enostavna. Jadranko globoko občuduje in spoštuje – njen stalni zavzeti aktivizem, njeno zavzemanje za nepopustljivi feminizem, njeno zagrizeno prizadevanje, da bi ženskam dala moč, jim omogočila, da vzamejo stvari v svoje roke, postanejo samostojne in polno izkoristijo vse svoje pravice. Vendar se je morala fotografinja prilagoditi temu, kar ji je Jadranka pustila videti. Bieke poskuša na vsakem potovanju, tudi v ZDA in

v Egiptu v času revolucije, z osebami v svojem objektivu vzpostaviti intimen odnos. Za Bieke je fotografija pogovor. „Odnos z ljudmi je bistven,“ pravi Bieke. „Pogosto se nočejo fotografirati. V Bosni sem Jadranki skušala razložiti moj pristop. Bala se je, da bom kazala revščino tamkajšnjih domov. Zadnjo noč sem lahko delala, kakor sem želela. To mi je bilo najljubše. Sesti na posteljo osebe, ki me je sprejela. Ostati sama

z družino. Ustvariti vzdušje, v katerem se mi bodo zaupali.“

Fotografije Bieke so polne človečnosti. Lejla živi sama v vasi. Med vojno je bila posiljena, mož jo je pretepal, družina jo je zapustila. Njeno življenje je preizkušnja. „Pogum ji je dal moč, da je danes srečna,“ poudari Jadranka, ki ji je mlada ženska zelo pri srcu. Prek fundacije CURE ji je priskrbela nepogrešljivo pomoč:

šivalni stroj, ki ji omogoča obrtniško proizvodnjo in prodajo. Lejlino hišo je leta 2014 poplavilo. Jadrankina nevladna organizacija ji je znova priskočila na pomoč in jo rešila revščine, ki ji nenehno grozi. Tak je vsakdan te neutrudne ženske. Ne glede na to, ali je v Sarajevu, Črni gori ali Srbiji, v okviru organizacije CARE pomaga Rominjam. Ob petih popoldne se zaključi njen prvi dan, ki ga nadaljuje

z dejavnostmi za fundacijo CURE. „Doslej smo pomagali 15 tisoč romskim in romunskim ženskam. Omogočili smo jim obisk zdravnika, mamografijo. Zbiramo denar za financiranje šol in da bi najbolj ogroženim omogočili, da obdržijo stanovanja.“ Dokler bo imela dovolj moči, bo vztrajala v tem ritmu. „Biti aktivistka, skrbeti za druge, to mi je pomagalo preživeti,“ pravi Jadranka.

Naslednja dvojna stran: Bosna in Hercegovina, Visoko
Hiša Mirsade Bešić je edina v regiji, ki ima tekočo vodo. Tudi sosedge se oskrbujejo z njo.

Bosna in Hercegovina, Visoko
Harun s kravo družine Bešić

Bosna in Hercegovina, Vareš
Lejla Omerović in njena družina na polju

Bosna in Hercegovina, Sokolac

Jadranka v pogovoru z mlado feministko Jovano Boljanić in njenim očetom Bogdanom. Jovana in Jadranka sta se spoznali na delavnici, ki jo je vodila Jadranka. Jovana je ustanovila militantno organizacijo Art Queer. Na začetku sta oče in brat nasprotovala njenemu aktivizmu, zato je morala skrivaj hoditi na sestanke, zdaj pa jo oče podpira. Jadranki je prvič dovolil obisk v njihovi družinski hiši.

Naslednja dvojna stran: Bosna in Hercegovina, Sokolac

Jovana Boljanić v svoji sobi, kjer se počuti svobodno in lahko pokaže svoj pravi obraz. V njej hrani številne stvari, med drugim tudi mavrično zastavo, ki jo kljub vsemu skriva pred bratom in očetom.

Prejšnja dvojna stran: Bosna in Hercegovina, Sokolac

Jovana z rdečim predpasnikom v spomin na udeležbo na Jadrankini delavnici sedem let poprej. Odtlej sta ostali v stiku. Jovanin rojstni kraj je zelo konservativen. Pravi, da je prvo dekle, ki je tam nosilo hlače iz džinsa.

Zgoraj: Bosna in Hercegovina, Sarajevo
Jadrankina asistentka Asja

Zgoraj: Bosna in Hercegovina
*Jadranka na poti k spominskemu centru
v Potočarih*

Naslednja dvojna stran: Bosna in Hercegovina,
Srebrenica
*Jadranka in člani fundacije CURE ter organizacije
Ženske v črnem (Žene u crnom) vsako leto obiščejo
spominsko obeležje v Potočarih blizu Srebrenice
ter počastijo spomin na žrtve genocida.*

Bosna in Hercegovina
*Jadranka potuje po Bosni, Srbiji in Črni gori, kjer
vodi svoje delavnice.*

Zgoraj: Bosna in Hercegovina, Sarajevo
Jadranka v pogovoru z „majko“ Mejro. Mati Mejra je med vojno izgubila moža in dva otroka. Leta 1998 so jih zaprli in nato usmrtili. Dolga leta je preživela v iskanju njihovih trupel, danes pa pomaga drugim družinam pri iskanju pogrešanih članov.

Naslednji dvojni strani: Bosna in Hercegovina, Kakanj
Na domu Nune Zemine Vehabović. Nuna je s prijateljico začela izvajati projekt „Center za matere – Upanje“, danes pa ga vodi sama. Je članica lokalne oblasti in je vključena v dejavnosti za varstvo Romov v Kaknju. V eni od mestnih četrti jih živi več kot 2 600.

Zgoraj in stran na desni (zgoraj):
Bosna in Hercegovina, Kakanj
Na domu Nune Zemine Vehabović

Spodaj:
Bosna in Hercegovina, Sarajevo
V hiši romske družine

Bosna in Hercegovina, Kakanj
Na domu Nune Zemine Vehabović

Naslednja dvojna stran: Bosna in Hercegovina, Sarajevo
Jadranka doma

Branilci naših svoboščin

Éric Fottorino

Človekove pravice. Dve preprosti besedi, za katerima je dolga pot. Dve preprosti besedi, ki se brez orožja borita, da človek ne bi sam sebi postal plenilec. Koliko idealov in spopadov se skriva v tem pojmu, koliko mučenih obrazov, ki so izginili z obličja živega sveta, koliko listin, resolucij, protokolov in sporazumov, konvencij in peticij, koliko upanja in bojov proti samodržstvu, koliko krajev na tem planetu, kjer bo vladavina prava nazadnje le zmagala nad vladavino moči in nepravčnosti.

Te zmage so vselej negotove, in ne pozabimo, kako hitro nas prevzamejo čustveni vzkliki „Nikoli več!“, ki se prav kmalu razblinijo. Kajti kljub najbolj svečanim besedilom, ki zavezujejo narode, je 20. stoletje vedno znova doživljalo genocide, čeprav je Splošna deklaracija človekovih pravic iz decembra 1948 neomajna že v preambuli: „ker sta zanikanje in teptanje človekovih pravic pripeljala do barbarskih dejanj, žaljivih za človeško vest, in ker je bila stvaritev sveta, v katerem bi imeli vsi ljudje

svobodo govora in verovanja in v katerem ne bi živeli v strahu in pomanjkanju, spoznana za najvišje prizadevanje človeštva“. Na njej sloni prvi člen deklaracije, v katerem prepoznamo prispevek Eleanor Roosevelt in francoskega pravnika Renéja Cassina: „Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.“ In vendar so holokavstu sledili množični poboji Pola Pota in Rdečih Kmerov v Kambodži, ruandski genocid, pomori, ki so jih srbski vojaki zagrešili nad Bošnjaki v Srebrenici. Tudi drugi poboji, v Latinski Ameriki, Darfurju, Republiki Kongo, Iraku, Jemnu in Siriji – pa seznama še zdaleč ni konec – neprestano spodkopavajo te temeljne človekove pravice, mednarodna skupnost pa jih vztrajno in vsemu navkljub proglašča za univerzalne, neodtujljive in nedeljive.

Če bi se popisovale glavne kršitve človekovih pravic, bi bilo treba izpostaviti vsaj tri vrste obsežnih represij, ki so soobstajale po koncu druge svetovne vojne. Najprej je bil državni

Prejšnja dvojna stran: **Moises Saman**
Libija, Zawija, 2011
Gadafijev privrženec kaže diktatorjev portret.

Zgoraj: **Larry Towell**
Palestinsko ozemlje, Gaza, 1993
Otroci se igrajo s plastičnimi pištolami.

komunizem, totalitaren in imperialističen. S sovjetskimi gulagi in taboriščniki v njih, z upori, ki jih je Moskva zadušila v satelitskih državah nekdanje ZSSR – leta 1956 v Budimpešti in leta 1968 v Pragi. Pa s kitajsko kulturno revolucijo, ki je med letoma 1966 in 1968 pustila za seboj milijon smrtnih žrtev. In ne pozabimo na grobo zatrte demonstracije študentov na Trgu nebeškega miru ter poboje miroljubnih Tibetancev. Nato kolonialne vojne od Vietnama do afriške celine, ki so hudo zdesetkale civilno prebivalstvo, spremenile otroke v topovsko hrano in ženske v spolne objekte, na milijone civilistov pa pognale v izgnanstvo. Seveda govorimo o vietnamski vojni, vendar tudi o alžirski vojni, ki so ju sodobniki obravnavali kot naveden spopad. Nazadnje pa diktature v Latinski Ameriki, Vargasova v Braziliji, Pinocheta v Čilu ter vojaška hunta generala Videle v Argentini. V teh režimih so se v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja odvijale najbolj pretresljive kršitve človekovih pravic. Kdo lahko pozabi mlade nasprotnike režima, ki so jih s helikopterjev metali v morje, in vztrajen boj Mater z Majskega trga (*Las Madres de Plaza de Mayo*) – vojaki so jim rekli norice z Majskega trga – ki so želele najti svoje otroke, ugrabljene med neskončno argentinsko nočjo. Te pogumne matere so leta 1992 prejele nagrado Saharova, ki letos praznuje trideseto obletnico.

Če preberemo seznam nagrajencev, si zlahka predstavljamo, da se boj za spoštovanje človekovih pravic odvija na vseh frontah: spoštovanje demokracije, zagotavljanje svobode misli, boj proti mučenju in vsakršni

Alex Webb
Nikaragva, Puerto Cabezas, 1992
Otrok iz manjšine Mosquito

obliki diskriminacije, obsojanje vsakršnega samovoljnega odvzeta prostosti iz verskih, rasnih ali političnih razlogov ali zaradi spolne usmerjenosti. Nagrado sta leta 1988 prva prejela Nelson Mandela in Anatolij Marčenko (posthumno), prestižno odlikovanje pa ne izraža le prizadevanj Evropskega parlamenta za spoštovanje temeljnih pravic, z njim naj bi predvsem podprli moške in žene, ki ogromno tvegajo, da bi dosegli napredek pri svoboščinah v svoji državi. S predstavitvijo javnosti jih velikokrat želimo tudi zaščititi pred sovražniki in jim zagotoviti glasno podporo. Zavzemanje za svoboščine in demokracijo je namreč na skoraj vseh geografskih dolžinah nevarna dejavnost, ki jo številni plačajo z življenjem. Med prejemniki nagrade Saharova so junaki, ki so bili sprva anonimni, nato pa so postali glasniki svojega boja: zdravnik Denis Mukwege, rešitelj grozljivo pohabljenih žensk v Demokratični republiki Kongo, mlada Pakistanka Malala Jusafzaj ter mladi iraški Jazidki Nadia Murad in Lamija Adži Bašar, ki sta ušli najhujšim Daiševim grozotam, zatem pa stopili na čelo boja proti trgovini z ženskami. Matere, umetniki, ilustrator, aktivisti, ki se na terenu borijo proti mučenju ali za mir, predstavniki etničnih manjšin in institucije Združenih narodov – izbor nagrajencev Saharova je od vsega začetka raznovrsten in drzen, da bi naredili človeški obraz vsem, ki kljubujejo nečlovečnosti.

Naslednja dvojna stran: **Hiroji Kubota**
 Severna Koreja, Čongjin, 1986
Portret predsednika Kim Il Sunga ob vhodu v jeklaro Kim Čak

Od preloma tisočletja so se vsa večja protestna gibanja rodila iz kršitev človekovih pravic in dostojanstva oseb. Morda ne bi prišlo do arabskih revolucij, če se 17. decembra 2010 v tunizijskem Sidi Buzidu ulični prodajalec Mohamed Buazizi ne bi zažgal iz obupa in v obtožbo nepravilnega sistema, ki ga je zgradil Ben Ali s svojim klanom. Brez svojega vozička in tehtnice ni bil več nič. Konflikt v Siriji je globoko povezan z mučenjem trinajstletnikov, ki so na zidove Damaska pisali: „Proč z Bašarjem!“. Sirski predsednik se je proslavil še z drugimi uboji lastnega prebivalstva, večkrat tudi z uporabo kemičnega orožja, plina sarina, s katerim je ugonobil na tisoče nedolžnih ljudi, najprej v Guti leta 2013 in štiri leta pozneje v Kan Šejkunu na severozahodu države. Mučeništvo mesta Alep konec leta 2016 je nepreklicno dokazalo razčlovečenost vladnih sil, ki jim je ob strani stala Rusija. Med tisočeriimi slikami katastrofe je svetovni javnosti v spominu ostala podoba Anasa Al Baše, ki so ga poznali kot alepskega klovna. Med padanjem bomb je zabaval otroke in bil ubit med enim od zračnih napadov v kraju, kjer po besedah njegovega brata, izrečenih na pogrebu, „vladajo najmračnejše temine in najhujše nevarnosti“. Popotovanje še ni končano. V Demokratični republiki Kongo so nekaj običajnega krvavi poboji milic in vojske, ki izkoriščajo kaos in popolno nekaznovanost. Napadi, pretepanje, ugrabitve, razselitve ... nihče več ne šteje kršitev človekovih pravic v afriških državah, kjer so oboroženi spopadi že dolga leta povsem vsakdanji prizor. V Nigeriji, Kamerunu – kjer se je strah skupina Boko Haram – v Maliju, Somaliji, Sudanu in Čadu. Ne pozabimo na vzhod Konga,

na območje Velikih jezer, kjer je od druge svetovne vojne izgubilo življenje že več kot šest milijonov ljudi, zaradi česar velja za enega najbolj smrtonosnih v novejši zgodovini.

Tudi v Latinski Ameriki človekovo življenje ni dosti vredno. „Srednjeameriški severni trikotnik – Gvatemala, Salvador in Honduras – je bil leta 2016 ena od regij z največ nasilja na svetu,“ v zadnjem poročilu poudarja organizacija Amnesty International. „Število umorov je tam višje kot na večini konfliktnih območij na svetu. Salvador ima s 108 umori na 100 000 prebivalcev eno najvišjih stopenj umorov na svetu.“ V Kolumbiji so se razmere izboljšale po podpisu sporazuma med vlado in gverilci FARC (Oborožene revolucionarne sile Kolumbije), torej je sprava med petdesetletnimi sovražniki vendarle mogoča. A hkrati Venezuela tone v diktaturo predsednika Nicolása Madura, ki jo spremljajo gospodarska kriza, dušenje demokratičnih ustanov in zatiranje nasprotnikov.

Na razprostrti zemljevid očitnih in nedavnih kršitev človekovih pravic bi bilo treba dodati še manj znano usodo Hmongov v Laosu ali manjšin v Turkmenistanu, državi, ki ostro zavrača vsakršno preiskavo svoboščin. Ne nazadnje je tudi Sredozemlje – pa saj ga ni mogoče prezreti – postalo pokopališče migrantov iz Libije, Sirije, Jemna, Sudana in Malija, prave rešitve za te tragične dogodke pa ni videti. Omeniti je treba še kršitve, ki uidejo pozornosti medijev, in zagovornike človekovih pravic, ki obtičijo v mrtvem kotu informacijske družbe.

Ali ta neskončni seznam trpljenja in porazov kaže, da temeljne pravice nenehoma nazadujejo? Ni vse tako preprosto, zato tudi ni vse tako črno. Kaj mislim s tem? Nekdanji francoski veleposlanik za človekove pravice François Zimeray je ta pojem jasno in objektivno opredelil: „Pri človekovih pravicah,“ je zapisal „ne gre ne za moralo ne za vrednote. Zgolj zaradi simbolov jih ne bomo nič bolj spoštovali, še manj zaradi ogorčenja. To so pravice, ki izhajajo iz političnih kompromisov in so zato nepopolne. So pravice, ki obstajajo ali ne obstajajo, ki se spoštujejo ali pa kršijo. Pravica ne biti mučen, pravica do poštenega sojenja, pravica do enakosti moških in žensk, pravica otrok do otroštva. Vse te pravice težijo k spoštovanju človeškega dostojanstva; ta namen jim daje moralno moč.“ (Zimeray, F., *J'ai vu partout le même visage. Un ambassadeur face à la barbarie du monde* (Povsod sem videl isti obraz. Veleposlanik, soočen z barbarstvom v svetu), Plon, Pariz, 2016).

Če sodimo po tem pogledu, človekove pravice nenehno napredujejo: od nürnberških procesov (1945–1946), na katerih so bili obsojeni nacistični voditelji, do ustanovitve Mednarodnega kazenskega sodišča leta 2002, s katerim je pojem univerzalizma dosegel vrhunec. Saj ne, da v teh petdesetih letih nismo doživeli veliko krvavih dram, vendar smo te pravice, od začetnih zgolj tridesetih členov Splošne deklaracije o človekovih pravicah iz leta 1948, ki niti z besedo ni omenjala otrok, neutrudno dopolnjevali. Z leti so se pojavile nove zaščite, namenjene beguncem in osebam brez državljanstva, ženskam in otrokom. Razgla-

Christopher Anderson
Čile, Santiago, 1995
*Vojaška parada v čast Augustu Pinochetu pred
predsedniško palačo*

šene so bile ekonomske, socialne in kulturne pravice. Združeni narodi, Svet Evrope in drugi večstranski forumi so podrobneje opredelili in okrepili boj zoper vse oblike diskriminacije. Z Mednarodnim kazenskim sodiščem, se je treba zavedati, se je rodila institucija, ki se vnaprej bori proti morebitnim zlorabam, kar je pozitiven korak; v nasprotju z drugimi specializiranimi sodišči od Ruande do nekdanje Jugoslavije, ki so bila ustanovljena naknadno, po tragičnih dogodkih, v nasprotju s sržjo prava.

Med nedavnimi dosežki je treba omeniti še pravico do posredovanja, sprejeto v letih 2004–2005, ki jo mednarodno pravo priznava pod izrecnim pojmom: odgovornost zaščititi. Vendar je temu velikemu napredku z mednarodnim posredovanjem v Libiji sledil korak nazaj. Zahodne sile so prekoračile svoja pravna pooblastila in sprožile nasilno spremembo režima. Pravica do posredovanja bo zaradi dogodkov v Libiji najbrž trpela, čeprav je bilo posredovanje v tej državi nujno.

Poleg stalnih kršitev človekovih pravic v avtoritarnih režimih danes ta dragoceni pojem ogroža še ena velika nevarnost: načelo univerzalnosti se vse bolj postavlja pod vprašaj. Številne azijske države, arabski svet, pa tudi ZDA si prizadevajo zmanjšati obseg človekovih pravic v imenu kulturnih razlik in izjemnih

okolijščin, ki naj bi po njihovem upravičile prilagajanje teh pravic ali celo njihovo neuporabo v imenu vprašljivih posebnosti. Nekdanji malezijski premier Mahathir Ibn Mohamad je teoretiziral o pojmu „azijskih vrednot“. Kitajska oblast ga je prevzela kot potrditev, da so lokalne izjeme nad mednarodnimi standardi. „Te posebnosti,“ piše François Zimeray, „naj bi narekovala, da so državljske in politične svoboščine manj pomembne kot svobodna proizvodnja, potrošnja in poslušnost.“ Z drugimi besedami: so človekove pravice in „človekove pravice“, uporabljamo dvojna merila in dvojne standarde. Pravila si konkurirajo in nacionalna pravila imajo prednost v imenu tradicije, navad, idej, naj vsakdo ostane doma in naj vsak poskrbi zase. Podobno željo po ožanju načela univerzalnosti teh pravic srečamo pri voditeljih muslimanskih držav v Organizaciji islamskega sodelovanja. Po Islamski listini človekovih pravic, objavljeni leta 1990, imajo nekateri upravičenci manjše pravice, odvisno, ali so moški ali ženske. A ti poskusi niso značilni samo za avtorske režime. Združene države se temeljnim pravicam niso odpovedale, vendar so jih že pred Donaldom Trumpom, v času Georgea W. Busha, oslabile s prakso, ki je po njihovem mnenju upravičena z višjim namenom. Mučenje ameriške vojske v Iraku in kršitve svoboščin v zaporu v Guantanamu ponazarjajo ta relativizem. Pa res lahko v imenu ene pravice nekaznovano žrtvujemo drugo?

Pojem univerzalnosti med drugim izpodbija tudi tri afriške države – Južna Afrika, Gambija in Burundi, ki so izrazile namero, da bodo

Predhodna dvojna stran: **Thomas Dworzak**
Rusija, Grozni, 2002
Dekle z baloni. V ozadju opustošenje, ki sta ga povzročili dve vojni v Čečeniji.

izstopile iz Mednarodnega kazenskega sodišča (oziroma Rimskega statuta), pod pretvezo, da so tarča sodišča v Haagu v glavnem afriški voditelji. Njihovo ravnanje razkriva predvsem, da so mnogi med njimi desetletja živeli nekaznovani. „Afriška unija je še naprej pozivala države, naj ne spoštujejo svojih mednarodnih obveznosti, da morajo aretirati sudanskega predsednika Omarja Al Baširja, ki ga Mednarodno kazensko sodišče išče zaradi genocida,“ je razkrila organizacija Amnesty International. „Maja 2016 ga Uganda ni aretirala in izročila Mednarodnemu kazenskemu sodišču, s čimer ni izpolnila svoje obveznosti do stotisočev ljudi, ki so bili ubiti ali razseljeni med darfurskim konfliktom.“

Ti odkloni kažejo, da se morajo splošne človekove pravice danes boriti z vse močnejšim nasprotnikom: suverenostjo in identiteto skupnosti. Vse bolj preti, da bo posameznik v imenu teh omejitvenih pristopov izgubil vrednost. Da bodo pozabljene pravice, ki jih ima vsakdo zgolj zato, ker je živ in državljan sveta, polnopraven član skupnosti ljudi. Boj pa še ni izgubljen, temveč se nepretrgano nadaljuje. Negujejo ga vsi, ki tam, kjer živijo, tam, kjer trpijo, delajo za skupni cilj. Vzor te predanosti je trideset dobitnikov nagrade Saharova, ki že trideset let odpirajo vrata upanju in skrbijo, da se ne bi ponovno zaprla. Varstvo človekovih pravic se začne z zaščito njihovih zagovornikov.

Nagrada Saharova

Nagrada Saharova za svobodo misli je najpomembnejše priznanje, ki ga Evropska unija podeljuje za delo na področju človekovih pravic, prva sta jo leta 1988 prejela Nelson Mandela in Anatolij Marčenko. Je poklon posameznikom, skupinam in organizacijam, ki so izjemno prispevali k svobodi misli. EU z nagrado in mrežo, ki je povezana z njo, podpira nagrajence, da se lažje in pogumneje borijo za ideje, v katere verjamejo.

Nagrada je bila doslej podeljena oporečnikom, političnim voditeljem, novinarjem, odvetnikom, aktivistom civilne družbe, pisateljem, materam in ženam, voditeljem manjšin, protiteroristični skupini, mirovnim aktivistom, borcu proti mučenju, avtorju stripov, zaporniku vesti, ki že dolgo služi zaporno kazen, filmskemu ustvarjalcu, Združenim narodom kot organizaciji in celo otroku, ki se bori za pravico do izobraževanja. Podeljuje se zlasti za svobodo izražanja, zaščito pravic

manjšin, spoštovanje mednarodnega prava, razvoj demokracije in uresničevanje načela pravne države.

Evropski parlament nagrado Saharova skupaj s 50 000 evri vsakokrat podeli na slovesnem plenarnem zasedanju v Strasbourgu ob izteku leta. Kandidate lahko predlagajo parlamentarne politične skupine ali posamezni poslanci, ki jih mora biti vsaj štirideset za vsakega kandidata. Kandidati so predstavljeni na skupni seji Odbora za zunanje zadeve, Odbora za razvoj in Pododbora za človekove pravice, člani prvih dveh odborov pa glasujejo o ožjem izboru treh kandidatov. Končnega prejemnika oziroma prejemnike nagrade Saharova izbere konferenca predsednikov, organ Evropskega parlamenta, ki ga vodi njegov predsednik in v katerem sedijo vodje različnih parlamentarnih političnih skupin, tako da so nagrajenci resnično evropska izbira.

Nagrajenci

2017	Demokratska opozicija v Venezueli	2002	Oswaldo José Payá Sardiñas
2016	Nadia Murad in Lamija Aji Bašar	2001	Izat Ghazavi, Nurit Peled-Elhanan, Dom Zacarias Kamwenho
2015	Raif Badavi	2000	<i>¡BASTA YA!</i>
2014	Denis Mukwege	1999	Xanana Gusmão
2013	Malala Jusafzaj	1998	Ibrahim Rugova
2012	Nasrin Sotudeh, Džafar Panahi	1997	Salima Ghezali
2011	Arabska pomlad: Mohamed Buazizi, Ali Ferzat, Asma Mahfuz, Ahmed El Zenuzi, Razan Zajtuneh	1996	Wei Jingsheng
2010	Guillermo Fariñas	1995	Lejla Zana
2009	Memorial	1994	Taslima Nasrin
2008	Hu Jia	1993	<i>Oslobođenje</i>
2007	Salih Mahmud Mohamed Osman	1992	Matere z Majskega trga (<i>Las Madres de Plaza de Mayo</i>)
2006	Aleksander Milinkevič	1991	Adem Demaçi
2005	Dame v belem, Hauva Ibrahim, Novinarji brez meja	1990	Aung San Su Či
2004	Belorusko združenje novinarjev	1989	Aleksander Dubček
2003	Generalni sekretar Združenih narodov Kofi Anan in celotno osebje Združenih narodov	1988	Nelson Rolihlahla Mandela in Anatolij Marčenko (posthumno)

Vloga Evropskega parlamenta

Po raziskavah javnega mnenja so državljani EU prepričani, da so človekove pravice vrednota, za katero bi se moral Evropski parlament prednostno zavzemati. Človekove pravice so določene v ustanovnih pogodbah, Listini Evropske unije o temeljnih pravicah in tudi politikah EU na področju zunanjih odnosov, vključno z akcijskim načrtom EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2015–2020. V odnosih s tretjimi državami je Unija zavezana prizadevanju za demokracijo, pravno državo, univerzalnost in nedeljivost človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spoštovanje človekovega dostojanstva, enakopravnost in solidarnost ter spoštovanje načel ustanovne listine Združenih narodov in mednarodnega prava. Evropski parlament je ključni akter pri zaščiti in spodbujanju demokracije, svobode izražanja, poštenih volitev in univerzalnih človekovih pravic.

Evropski parlament vsako leto podeli nagrado Saharova, prav tako pa podpira in zagovarja človekove pravice z resolucijami o izredni ogroženosti človekovih pravic, vsakoletnimi poročili o človekovih pravicah in demokraciji po svetu ter politiki Evropske unije na tem področju, parlamentarnim dialogom in diplomacijo s sorodnimi organizacijami in oblastmi v tretjih državah, obravnavo vprašanj v zvezi s človekovimi pravicami v svojih odborih, sodelovanjem na misijah za opazovanje volitev po vsem svetu, skupnimi dejavnostmi z mrežo nagrade Saharova, štipendijami Saharova za zagovornike človekovih pravic in drugimi ukrepi v bran človekovih pravic

v sodelovanju z nacionalnimi parlamenti in civilno družbo.

V resolucijah o izredni ogroženosti človekovih pravic, ki jih sprejme na vsakem plenarnem zasedanju v Strasbourgu, Evropski parlament opozarja na kršitve človekovih pravic po svetu in zavzame stališče do njih. Ponavlja tudi svoja neomajna stališča glede preprečevanja mučenja in odprave smrtnih kazni, zaščite zagovornikov človekovih pravic, preprečevanja sporov, varovanja pravic žensk in otrok, varstva manjšin ter pravic staroselskih ljudstev in invalidov po vsem svetu. Resolucije Evropskega parlamenta so pogosto osnova za ukrepanje Sveta ministrov EU, Evropske komisije in Evropske službe za zunanje delovanje, včasih pa neposredno vplivajo na dejanja vpletenih vlad.

Parlament ima zakonodajna pooblastila, da zavrne sklenitev sporazumov s tretjimi državami, če te huje kršijo človekove pravice in demokratična načela. Zahteva strogo spoštovanje klavzul o človekovih pravicah, ki so sistematično vključene v te sporazume. Aprila 2011 je pozval, naj EU opusti pogajanja o pridružitvenem sporazumu s Sirijo, septembra 2011 pa je bil sporazum o sodelovanju med EU in Sirijo začasno razveljavljen, dokler sirske oblasti ne ustavijo sistematičnih kršitev človekovih pravic.

Zakonodaja EU določa, da je cilj skupne zunanje in varnostne politike ter politike razvojnega sodelovanja razvoj in utrjevanje demokracije in pravne države ter spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ta

cilj je bil izrecno vključen predvsem zahvaljujoč Evropskemu parlamentu. Parlament vsako leto sprejme lastno poročilo o letnem poročilu visokega predstavnika Evropske unije za zunanje zadeve in varnostno politiko o glavnih vidikih in temeljnih odločitvah skupne zunanje in varnostne politike EU.

Pododbor za človekove pravice (DROI) je telo, ki je zlasti odgovorno za parlamentarno delo na področju človekovih pravic in je primeren forum, kjer lahko poslanci Evropskega parlamenta, mednarodni akterji, strokovnjaki in civilna družba predlagajo in ocenjujejo mednarodne ukrepe in ukrepe EU. Za te razprave se pododbor DROI tudi redno pridružuje drugim parlamentarnim odborom ali pa jih vabi na svoja srečanja. Njegova poročila in resolucije se sprejemajo v Odboru za zunanje zadeve. Tudi Odbor za razvoj redno razpravlja o človekovih pravicah v državah v razvoju. Delegacije odborov se ukvarjajo z vprašanji človekovih pravic med državnimi obiski.

Parlament k obrambi človekovih pravic prispeva tudi s podporo parlamentarni demokraciji in parlamentarnemu političnemu dialogu, z organizacijo predstavitev s predstavniki civilne družbe iz držav nečlanic v okviru stalnih odborov in s pošiljanjem priložnostnih delegacij na teren, kjer lahko ocenijo razmere na področju človekovih pravic. Glavna prizorišča političnega dialoga med Evropskim parlamentom in državami, ki niso članice EU, so: skupna parlamentarna skupščina EU-AKP, parlamentarna skupščina Unije za Sredozemlje, evro-latinskoameriška parlamentarna skup-

ščina EuroLat in parlamentarna skupščina vzhodnega partnerstva Euronest.

Evropski parlament je s svojimi proračunskimi pooblastili znatno povečal proračunska sredstva za programe za demokracijo in človekove pravice ter se uspešno zavzel za ohranitev evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice (EIDHR), pomembnega finančnega in političnega sredstva za podporo civilni družbi in zagovornikom človekovih pravic, zlasti tistim v smrtni nevarnosti. Poleg dela na področju človekovih pravic je Evropski parlament predan podpori svobodnim in poštenim volitvam v državah zunaj EU, saj so bistvene za demokracijo, legitimnost in krepitev javnega zaupanja v institucije. Poslanci Evropskega parlamenta redno vodijo misije EU za opazovanje volitev in v njih sodelujejo, da bi tako zagotovili popolno spoštovanje pravice ljudi do izbire svojih predstavnikov.

Naslednja dvojna stran: **Nikos Economopoulos**
Turčija, Yozgat, 1990
Politični shod

Luxembourg: Urad za publikacije
Evropske unije, 2017

Print

ISBN 978-92-846-1562-9

doi:10.2861/811784

QA-01-17-954-SL-C

PDF

ISBN 978-92-846-1561-2

doi:10.2861/74335

QA-01-17-954-SL-N

Več informacij je na voljo na naslednjih
spletnih straneh:

europarl.europa.eu

europarl.europa.eu/sakharov

Urad za publikacije

